ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ—ԹԻՒ 571 Կ. ՊՈԼԻՍ, ՇԱԲԱԹ, 1898 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 5—17 1 ՃԷՄԱԶԻԻԼ ԷՎ" 1316 4 ԷՅԼՈՒԼ 1314 Բ. ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 571

«بوزانتيون»
ارمنيجه يومى وسياسى غزته . صاحب امتياز و مدير مسئول
بوزانت كچيان
مطبعه و اداره خانه سى بابعالى جاده سنده ٢٣-٢٥ نومرولى
دائرهٔ مخصوصه ده در

20 ՓԱՐԱ

Բիւզանդիոն

20 ՓԱՐԱ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ
PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur-Propriétaire
PUZANT KETCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, No. 23 _ 25.
CONSTANTINOPLE

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ի՛ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ Կ'ԴԱՌՆԱՅ

Այս լուրին չէինք սպասեր, սակայն չէ՞։ [Արդէն ո՞ր մէկուն կ'սպասէինք՝ սա վերջին օրերս լրագրաց մէջ ծանուցուած— աւելի կամ նուազ ծանուցուած— դէպքերուն։] Ամէնէն տխո՞ւր անակնկալը չէ՞ր միթէ Աւստրիոյ խեղճ Կայսրուհիին եղերական մահը։ Բայց ա՛յն եօթնեակ որ լսեց 27,000 Տէրվիշներու ջարդուիլն եւ անոնց մեծ մայրաքաղաքին առնուիլը, նոյն եօթնեակ յուզում գունեցին դժբախտ կայսրուհիին եղերական մահը, զարմանալի բան մ'ալ լսեց ա՛յն Ափրիկէէն որ վերջին տարիներս անակնկալներով լի եղած է։ Այս է՝ Ֆրանսական զօրախումբի մը երեւումն ի Ֆաշօտա, ընդ մէջ Ուկանտայի անգլ. նորահաստատ գաղութին, ուր է Մաքտոնալտ, եւ Խարթումի, ուր հասաւ Քիչնէր։

Անգլ. թերթերն այս մասին վաւերական լուր մը չունին տակաւին։ Ծանուցինք թէ այս լուր ի՛նչպէս հասած է Լոնտոն։ Խարթումի փախստական Էմիրին մէկ շոգենաւն, որ Ֆաշօտա ղրկուած էր՝ իմանալու համար թէ իրօք Եւրոպացինե՞ր եկած են հոն, ետ դարձեր է, եւ տեսնելով որ իր վերադարձին տեղ՝ անգլեւեգիպտական կառավարութիւնն հաստատուած է ի Խարթում, հնազանդեր է նորահաստատ վարչութեան, եւ ծանուցեր է անոր թէ Եւրոպացիներ հաստատուած են ի Ֆաշօտա, եւ զինք տեսնելով, բաւական կրակ ըրած են իր շոգենաւին վրայ։ Անգլիացիք, շոգենաւին կողերուն վրայ հրացանի հարուածներուն ծակերը քննելով, հասկցեր են որ անգլ. գնտակներու գործը չէ սա, ուստի Ֆրանսացիներ պէտք է ըլլան հոն. զի Հասարակածային Ափրիկէի կողմերը ցարդ Անգլիացիներէ զատ Ֆրանսացիք միայն արշաւած էին։

Այս մանրամասն լուր թէպէտ ուրիշ աւելի վաւերական կերպով չըստուգուեցաւ, եւ թէպէտ շաբթուս սկիզբէն ի վեր այս լուր հրատարակուած է, դիտելի է որ ֆրանսական աղբիւրէ չհերքուեցաւ։[*] Ֆրանսացիք չծածկեցին թէ աչք տնկած են Նեղոսի ակունքին վրայ։ Քոնկոյի կողմէ ֆրանսացի հարիւրապետ Լիօթառ անցեալ տարի հրաման ստացաւ յառաջանալու մինչեւ Մէշրա-էր-Րէք, երբեմն եգիպտական կայան մը, ուստից Կապոյտ Նեղոսի [Պահր-էլ-Ղազալ] ճամբով պիտի իջնէր Ֆաշօտա, որ այն ատեն Խարթումի Էմիրին ձեռքն էր։ Նոյն միջոցին, Աբեսեւքի կողմէն ալ, ֆրանսացի Պօնշան Մարքիզին հրամանին տակ գտնուող Հաբէշներ Ֆաշօտայի վրայ պիտի յառաջանային հակառակ ուղղութեամբ։ Այսպէս Աբեսեւքէն եւ Արեւմուտքէն եկող Ֆրանսացիք Հիւսիսէն եւ Հարաւէն եկող Անգլիացիներուն մէջտեղը պիտի մնէին։ Ի՞նչ պատուար ... Եթէ ճամբան [...] խաղաղ, աչքի ճարտարօրէն չէին կրնար չարժել իրենց «քար»երը։ Լիօթառ Մպօմու գետէն վեր ելաւ, եւ հասաւ Կապոյտ Նեղոսի թեւերէն միոյն վրայ։ Հոն շինեց Հօսինժէ ամրոցը, Ֆաշօտայէ 380 մղոն դէպի հարաւ-արեւմուտք։ Բայց իր պաշար սպառելով, ետ դարձաւ։ Ցետոյ, ուղղակի դէպի հիւսիս [Սուտան] դիմեց, եւ 1897 յունիսին, գրաւեց Տէմ Սիւլէյմանի ,գերեվաճառութեամբ հռչակ հանած Զօպէհր փաշայի վաղեմի ամրոցը։ Նոյն պահուն, Ֆրանսացի հազարապետ Մառշանի հրամանին տակ գտնուող արշաւախումբի մը հրամայուեցաւ Լիօթառի օգնութեան երթալ։ Մառշան իրեն հետ ունէր Ֆրանսայի 12 սպայ, քանի մը դունդ սեւ զօրք, եւ շատ մը բեռնակիրներ. որք երկաթէ շոգենաւ մը եւ ջրիս լաստանաւ կ'կրէին։ Այս ամառ զրուցուեցաւ որ բնիկներ ջարդեր են Մառշանի խումբը. բայց չստուգուեցաւ։ 1897 Դեկտ. 1 թուով Մառշանի գրած մէկ նամակն եկաւ Ֆրանսա, որով կ'ըսէր թէ դէպի Կապոյտ Նեղոս նաւարկելու վրայ է։ Հետեւապէս, անհաւանական չէ որ ինք Ֆաշօտա հասած ըլլայ, Անգլիացիներուն Խարթում հասած պահուն։

Արդ, խնդիր է թէ Անգլիացիք պիտի հանդուրժե՞ն որ Գաղղիացիք իրենց քիթը խոթեն այս գործի մէջ։ Եթէ Գաղղիացիք յաջողին վերջապէս հաստատուիլ ի Ֆաշօտա, ո՞ւր կ'մնայ Անգլիացիներուն Նեղոսի հովիտէն մինչեւ Բարեյուսոյ Հրուանդանն ուղղակի գիծ մը ձեռք ձգելու խորհուրդն, որուն համար ա՛յսքան տարիներէ ի վեր ջանք եւ զոհողութիւն չէն խնայեր։ Կ'յիշուի թէ Գաղղիացիք ընդդիմացան Սուլտանի արշաւանքին՝ չթոյլատրելով որ եգիպտական կառավարութիւնն ասոր համար 500,000 ոսկի փոխ առնուր Հանրային Պարտուց Սնտուկէն։ Բայց Անգլիացիք զոհողութիւնները չխնայեցին. Զանզիպարի դիմացի եզերքէն, Արեւել. Ափրիկէի ծովեզերքէն, 200 մղոն տեղ երկաթուղի շինեցին, մինչեւ Ուկանտա եւ Նեղոսի ակունքը։ Կրնա՞ն թող տալ որ այս ամէն ծախքեր եւ ջանքեր ապարդիւն մնան։ «Ո՛չ», կ'ըսեն միաձայնութ. Լոնտոնի մեծ թերթերն, որք կ'յիշեցնեն մի քանի տարի առաջ, Երեսփ. Ժողովոյ մէջ՝ անգլ. կառավարութեան ըրած յայտարարութիւնը թէ «Ֆրանսական արշաւախումբի մը յառաջ խաղալն Ափրիկէի դէպ այս մասն, որոյ վրայ մեր պահանջումներ եւ իրաւունքներ ի վաղուց ծանօթ են, ո՛չ միայն անակնկալ բան մը պիտի ըլլայ, այլ եւ Անգլիոյ դէմ թշնամական գործ մը։»

Անգլ. նախարարներ քանի՛ քանի անգամներ, քանի՛ քանի խնդիրներու մէջ, իրենց հճնդիխաւոր յայտարարութիւններն ետքէն կուլ տուած են։ Այս անգամ ալ անանկ պիտի ընե՞ն։ Խարթումի յաղթութեամբ արբշիռ անգլիացի ազգին համար խիստ դառն յուսախաբութիւն մը պիտի ըլլար այս։ Հետեւապէս, Ֆրանսայի հետ այս խնդիր Բորդ Արթուրի եւ Մանչուրիոյ նկատմամբ Ռուսիոյ հետ ծագած խնդիրէն ա՛լ աւելի կ'շահագրգռէ այժմ Անգլիացիները։

[*].—Ընդհակառակն, երէկ իրիկուան Սուրհանդակէն կ'իմանանք թէ ֆրանսական մի քանի կարեւոր թերթեր կէս պաշտօնապէս կ'հաստատեն եւ կ'ուրախանան։

ԳՐԱԿԱՆ ՆԻՒԹԵՐ

ԱՐԴԻ ԳՐԱԿԱՆ ՍԵՌԵՐԸ

Մեր ներկայ մատենագրութիւն կը բաղկանայ հատակոտորներէ միայն, որք ցիրուցան կ'երեւին պարբերական եւ ամենօրեայ թերթերու մէջ. Ժամանակակից հայ միտքը բիւրեղացած չէ հատորի մը մէջ, եթէ կրնանք այսպէս ըսել։ Ցոլնկեցուցիչ պէսպիսութիւն մը, ջախջախիչ միակերպութիւն մը, թարմատար ձեւերու առաւելագոյնց ճոխութիւն մը, ահա՛ ինչ որ այսօր ցոյց կուտայ մեր գրական ալքասութիւնը։ Օրագրութեամբ կ'ապրինք միայն, մեր գրական արտադրութիւնները վաղանցիկ տպաւորութեանց վրայ հիմնուած են միայն. կամքի կորովը չերեւիր անոնց մէջ. տափակութիւն մը, օրն օրին զգացուած բաներու թափթփուքներ՝ յանկարծական աւիւնով մը արտաբերուած, կ'շողշողան մեր գրական ըսուած հրապարակին վրայ։ Նկարագիր չունեցող ազգերու յատուկ օրըստօրէական կեանք մը կ'ապրինք. այսօրուան, սա՛ ժամուն, փախչող վայրկեանին զգացողութիւնները կուտանք լիովին, ապահովաբար վաղը, երկրորդ ժամուն, յաջորդ վայրկեանին մոռնալու համար։ Կ'ցաւիմ յայտնելու թէ ոչ եւս ունինք գրական սեռ մը՝ որուն յարած ըլլանք երկարաշունչ աշխատութեամբ, զոր ընդգրկած եւ մշակած ըլլանք արդիւնաւորութեամբ։ Ամէն չէշտ կայ մեր գրածներուն մէջ, ամէն սեռ կ'երեւի խառնամբոխ ու շփոթ՝ մեր գրական արտադրութեանց մէջ, բայց ոգին կ'պակսի, կենդանաբար այն շունչն որ գրուածները կ'ապրեցնէ եւ ապագայ կ'խոստանայ անոնց։

Այսօր գրական սեռ չունինք։ Սեփական մատենագրութիւն մը չունինք, ողբալի ամլութեան մը դատապարտուած է մեր միտքը, վասն զի սկզբնատիպ միտքը գոգցես խաղաղ հրաժեշտ տուած է մեզ։ Ամէն նոր սորված գաղափարներու զարմանալի ընդօրինակիչներ ենք, գեղեցկապէս կ'լուսանկարենք օտար միտքերու յղացումները, ճարտարօրէն կ'իւրացնենք ամէնէն դժուարին մտաւոր սնունդները, բայց անոնք մեր բնութեան ընդակից սնունդները չեն, մեր բնատիպ մտքին հարազատ ցոլացումները չեն։ Գրական սեռ մը չունենալու չափ յուսահատած ենք։ Սա՛ իւրացնող եւ նմանցնող յատկութիւնը տակաւ պիտի սպաննէ մեր ինքնութիւնն ու գրական կեանքը. մեր տոհմային մատենագրութիւնը պիտի քայքայուի, եթէ չարունակենք այսպէս կապկել միայն։ Ցոյց տուէ՛ք, կ'աղաչեմ, հայ մտքի մը հարազատ արտադրութիւնն այս վերջին տարիներուս մէջ. եւ չեմ վախնար ձայնատուր ըլլալու թէ ներկայացուելիք արտադրութիւնները չեն ա՛յն տեսակէն որմէ ես կ'պահանջեմ որ ըլլային։ Ցոյց տուէ՛ք իմաստասիրական աշխատութիւն մը, աշխարհի մարդոց եւ իրերուն վրայ մեր բնիկ հայեացքները, մեր ընկերային կեանքին վրայ գրըուած բարոյական, ընկերական կարծիքներ, մարդաբանական տեսութիւններ՝ ընդհանուր առումներէ վար իջած եւ մեր ցեղին վրայ միայն տարածուած։ Այս նիւթերուն վրայ պատրաստուած թարգմանածոյ նմանութիւնները վերցնելով՝ ցոյց տուէ՛ք արդի հայ կրօնի մտքի մը յայտնութիւններն եւ լոյսերը։ Մի՛ յոգնիք, չպիտի գտնէք ապահովաբար։ Մոռցած ենք թէ մեզ մասնաւոր գրականութիւն մ'ունինք. մեր արդի սերունդը բնաւ չզբաղիր անով—ըսենք, կարեւորութիւն չի տար—։ Հայերէն լեզուի ուսումը մեր վարժարաններուն մէջ երկրորդական է թողուցուին, եւ եթէ նոյն իսկ երբեմն ճիգեր կ'ընենք պահանջուած բարձրութեան վրայ պահելու համար զայն, բայց մեր տղայք գիտեն թէ արուեստական բան մը կայ բոլոր այդ ճիգերուն մէջ, եւ այդ ուսման հետապնդելն անհրաժեշտ չէ իրենց համար։ Բաւական է որ տարեկան քննութեանց միջոցին ֆրանսերէնի, անգլիերէնի, գերմաներէնի, կամ ուսողական գիտութեանց մէջ վասակի բարձրագոյն թիւը, բայց ընդհակառակն «չէ՞» ըլլայ եթէ մայրենի լեզուին տեսակէտով, նոյն իսկ իր մատենագրութեան այբբենարանն հեգած չըլլայ. զի՞ փոյթ, ասիկա պատճառ մը չէ որ առաջինը չհամարուի նա իր դասընկերներուն մէջ։ Ցոյց տուէ՛ք ինձ, կ'աղաչեմ, մեր թաղային վարժարաններու ծրագրին [ո՛չ թէ սակայն տպել] մէջ հայերէն մատենագրութեան դասընթացքը. մայրաքաղաքին սա՛ չափ [Ուսմ. Խորհուրդը գիտէ ճի՛շտ թիւը] դպրոցներուն մէջ ապահովաբար չկայ հատ մը՝ որ մեր սեփական մատենագրութեան կանոնաւոր շրջանն ունենայ։ Ո՞ւր պէտք է ուսանիլ մեր մատենագրութիւնը, մեր մնագիրներն, հայ հանճարին առաւել կամ նուազ բնատաէ արտադրութիւններն. անպատճառ վարդապետ ըլլալու՞ պէտք է ընել Դպրեվանք երթալու եւ այդ ճիւղին աշխատելու համար, կամ անպատճառ միջոցներ ստեղծել, դրամի ա՞կ մը գտնել՝ գիշերօթիկ մէկ-երկու վարժարաններէն մէկուն մէջ ընդունուելու եւ հայ մատենագրութեան ուսումն ողջունելու համար։ Տխո՞ւր է այս ամէնը, խոստովանեցէ՛ք ինծ հետ։ Այո՛, տխուր է յայտարարել թէ մեր վարժարաններուն մէջ չենք մշակեր մեր լեզուն, եւ յաճախ անոր ուղղագրութիւնն անգամ չգիտցած՝ յանդուգն եւ անճարակօրէն կ'նետուինք աշխարհաքաղաքացիական ուսումներու մէջ, որպէս թէ սեփական հասարակութեան մը չվերաբերէինք, որ ունի իր մասնաւոր գրականութիւնը, մատենագրական շրջանները եւ լեզուն։ Քիչ մը ֆրանսերէն կ'սորվինք, եւ ահա կուտանք ինքզինքնիս գեղեցիկ հատուածի մը թարգմանութեան, ասոր կամ անոր օգնութեամբ աղէկ գէշ այդ մասին յաջողելէ վերջ, հրատարակութեան կուտանք զայն, կ'գովուինք, կ'փառաւորուինք, ա՛լ կ'կարծենք թէ մեր պարտքը բոլորովին կատարեցինք։ Ֆրանսական եւ անգլիական գրականութիւնը շա՛տ աւելի աղէկ գիտենք քան մերը, եւ անձուկ իմաստով էն մօտաւոր ժամանակակիցներէն քանի մը ազգային գրիչներ կ'ճանչնանք, եւ ա՛յս է ամէնը. Մնա՞ք բարեաւ դուք հին գրականութիւն եւ լեզու։ Մեր արդի գրական սեռերն այս կերպով տոհմային դրոշմ չեն կրեր բնաւ, հայ ոգին կը պակսի անոնցմէ, ոգին՝ որ ամէնէն աւելի փնտռուած բանն է ամէն մատենագրութեանց մէջ։ Եւրոպական ազգերուն՝ հակառակ իրարմէ ըրած բազմատեսակ փոխառութեանց, ոգին սակայն կ'ցոլայ իւրաքանչիւրին մատենագրութեան մէջ. անոնք իրենց ինքնուրոյն գրականութիւնն ունին, զոր կ'մշակեն տարրական նախակրթարաններէն սկսեալ. իրենց նախնիքներուն դեռ կոշտ ձեւուածներն անգամ մարսեցնելու կ'աշխատին վարժարաններու մէջ. սակայն իրենց այս տեսակ մը աւանդամոլ ունակութիւններն արգելք չեն բնաւ որ մեզմէ շատ աւելի ազատամիտ ըլլան ուսմանց ամէն ճիւղերու մէջ։ Նախ անտարբերութիւնն եւ ապա արհամարհանքը մոռցուցին մեզ թէ ինչ յարգանք պէտք է տածէինք մեր հին գրիչներուն, անոնց ուսումնասիրութեան, մեր բուն գրական սեռերուն, անոնց թաքուն ոգւոյն։ Ընդօրինակութեանց միայն վարժուելով, թարգմանածոյ իմաստներ միայն իւրացնելով, կուգայ ժամանակ որ անոնք կ'խուսափին մեր յիշողութենէն ու շատ շուտ արտադրելէ կ'դադրինք. դպրոցական շրջանէ մը անցնելէ եւ յարաբերութեան չափ մեզմէ ոմանք կ'գրեն, — մերթ օտար ոգիով եւ օտար սնունդով —, եւ ահա խեղճն կը կառչին. մեր չափահասի մատենագրութիւն չունինք հիմա. Թո՛ղ մերթ օրագրութիւնն՝ որ ըստ ինքեան բնաւ մատենագրութիւն մը չի կազմեր. ամենօրեայ դէպքերու, պարագաներու, ապրուած եղանակին, սուր հետաքրքրութեան բերանն է նա, բայց ո՛չ բնաւ ազգի մը գրականութիւնը. կրնայ անոր կարեւոր մասերէն մին ըլլալ, բայց ինքն իր մէջ ըմբռնուելով՝ մատենագրութիւն չէ։

Գիրքը մեզ համար ճանձրոյթ մ'եղած է, վասն զի կանուխէն անոր պատրաստուած չենք. մեր մէջ քառասունն անցուցած քանի՞ հոգի ունինք, որ բան մը արտադրած ըլլան տարիքի այդ սահմանէն վերջ՝ մեր ընկերային, տոհմային կեանքին վրայ. ո՞վ ըրած է ընդարձակ հատորի մը մէջ մեր բարքերուն իմաստասիրութիւնը. ի՞նչ սրամիտ նայուածքներ ունինք՝ արձակուած մեր ներքին կեանքին զանազան երեւոյթներուն վրայ—հոս ալ դարձեալ շարք մը միայն լրագրական հատակոտորներու—։ Դասագրքի մատենագրութիւն մ'ալ ունինք, չմոռնա՛նք ըսելու. լոկ դրամ շահելու նպատակաւ արտադրուած այդ երկասիրութիւններն անգամ ցանցառ թիւ մը կ'կազմեն։ Հաւաքածոներ, ընթերցանութեան գիրքեր, որոց ամփոփած հատուածներն անքննադատելի կերպով գրէթէ նոյն են ամէն տպագրութեանց մէջ եւ ամէն վերատպագրութենէ վերջ։ Բառերը չեն բնաւ որ պիտի պակսին ողբալու եւ դատապարտելու համար մեր անտարբերութիւնը մեր գրականութեան տեսակէտով, մեր ամլութիւնը՝ նոր բան մը արտադրելու մասին, բայց գրեթէ ամէնուն գիտցած նիւթն է այս. յանցաւորն ա՛յն կ'ըլլայ սակայն որ կ'յիշեցնէ եւ երեւան բերել կ'յանդգնի մեր ներկայ կեանքին այս տխուր պատկերը՝ որ գոնէ արտաքին փայլուն քօղի մը տակ ծածկուած է։ Եւ այս ա՛յսպէս պէտք չէր ըլլալ։

ԵՐ. Տ. ԱՆԴՐԻԿԵԱՆ

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀԵՏ

[ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի]

Ս. Հայրապետին մեկնումն Էջմիածնէ եւ ճամբորդութիւնը Կովկասեան քաղաքներուն մէջ մինչեւ Շուշի.—Վանքեր եւ այլ ուխտատեղիներ.—Ընդունելութիւններ.—Հայրապետական դաշտաններ ու պատարագներ.—Տպաւորութիւններ «Բիւզանդիոն»ի թղթակցին։

Ս. ԷՋՄԻԱԾԻՆ, 22 Օգս. 98

Ցունիս 23ին Տ. Տեղակալ Սարգիս Արքեպիսկոպոս Տէր-Գասպարեանի հետ ճանապարհուեցինք դէպ ի Ապարան եւ իր շնորհիւն այցելեցի մեր Սրբազան նախնիքների ոտք դրած տեղերն, աղօթատեղերն եւ գերեզմանները։

Առաւօտեան ժամը 7ն է. կառքը պատրաստ է. Թօռնուչին [*] մտնում մեր դահլիճն եւ խոր գլուխ տալով յայտնում է, որ կառքը պատրաստ է։ Մենք շտապով դուրս ենք գալիս, գալիս են միաբանները բարի երթ մաղթելու Տ. Տեղակալ Սարգիս Սրբազանին։ Տրդատեան դռնից դուրս գալով՝ հիւսիսային դրան մօտ նստում ենք կառքն եւ կառքը սլանում է դէպ ի Օշական գիւղը։ Դեռ մեր կառքը չհասած Վաղարշապատի ծայրին, այդտեղից սկսում է խճուղու ճանապարհն, որի կողմում՝ աջ եւ ձախ շարուած են Ս. Հայրապետի նոր տնկել տուած շինարիներն, ուռեններն երկ երկ կարգ։ Ն. Սրբազնութիւնը պատմում է, որ Ս. Հայրապետը կամենում է Վաղարշապատը զովացնի։ Մենք ճանապարհին պատահում ենք Մոլլատուրսու հայաբնակ գիւղին, որը տարածուած է կանաչազարդ ծառերով եւ այգիներով։ Այդ տեղ մօտ են Ս. Էջմիածնի երկու հատ ջրաղացները։ Այդ գիւղից սկսած 1/2 վերստ հեռաւորութեամբ միմեանց մօտ են Հաջիլար, Ղըլթամար կամ Ղըլթամուր [այս գիւղը վէճի մէջ էր այս օրերս, դատարանը վճռեց յօգուտ Ս. Էջմիածնի վանքին. Ղըլթամարն եւ հողաչափին յանձնեց Ս. Էջմիածնին.] Այս գիւղերի մօտ են մի քանի գիւղեր, որոնցից մէկը Թրքաբնակ է, դարձեալ կանաչազարդ ծառերով պատած։ Ես հեռաւորքից նայում եմ այս կողմ այն կողմ. Ն. Սրբազնութիւնը ցոյց է տալիս մի քարակոյտ, որտեղից մի փոքրիկ սառնորակ աղբիւր է բղխում եւ պատմում է, որ Ս. Մեսրոպ Թարգմանչի դագաղն, երբ Վահան Ամատունի բերելիս է լինում Օշական գիւղում թաղելու, այդ աղբրի տեղն հանգիստ են տալիս, իսկոյն այդ աղբիւրը բղխում է, որին կոչում ենք Կաթ աղբիւր։ Ամառը բոլոր ջրերը պակասում է, բայց այդ աղբիւրը գոյութիւն ունի. եւ բոլոր մարդիկ գալով մի անգամ լողանում են։ Մենք շատ մարդ տեսանք, որոնք մի անգամ մտնելով աղբիւրը փրկուել են։

Այդ պատմական աղբիւրը դիտելով մեր ճանապարհը շարունակում ենք, որ տեղ կառքի աջ եւ ձախ հունձք անողներն շտապով ամեն արտից միանձնաւորութիւն մի խուրձ ձեռքին բերում է Ն. Սրբազնութեան առաջը օրհնելու եւ մի բան նուիրելու։ Ն. Սրբազնութիւնն իմանալով խուրձ բերողների փոյթ ցան, իր գրպանից հանում է արծաթի դրամներ եւ տալիս հնձողներին։ Մինչեւ Օշական գիւղը Տ. Տեղակալը 6 րուբլի 70 կոպէկ հնձողներին նուիրեց։ Հրէ՞ն Ս. Մեսրոպ Թարգմանչի վանքն երեւում է, տեսէ՛ք, ասում է Տէր Տեղակալը...։ Մենք հասնում ենք Օշական պատմական գիւղի հանդէպ եւ կառքն իջնում է դէպ ի ձորը Քասաղ գետի կամուրջով անցնելու։ Քասաղ գետի վրայի կամուրջը շինել է տուել Նահապետ կաթողիկոսը։ Այդ կամուրջն անցնելով բարձրանում է մեր կառքը եւ ուղղակի հասնում ենք Ս. Մեսրոպ Թարգմանչի վանքն, որն Օշականի ծայրին է։ Իսկոյն վանքի դռները բացւում է, ներս ենք մտնում. Տ. Տեղակալը ծունկ է չոքում, աղօթում է Ս. Մեսրոպ Թարգմանչի գերեզմանի վրայ։ Ես էլ ծունկ չոքելով աղօթում եմ Ս. Մեսրոպի գերեզմանի վրայ։ Ս. Մեսրոպ Թարգմանչի գերեզմանից մինչեւ Վահան Ամատունու գերեզմանը 40 քայլ է։ Շիրմի վրայ եղել է մի փոքրիկ մատուռ. բայց Ս. Հայրապետը քանդել է տուել եւ մի արձան կանգնացրել վրան։ Արձանի ծայրին մի փոքրիկ կաթուղիկէ, վրան մի փոքրիկ արծաթի խաչով։ Այդտեղից կառք նստելով՝ դեռ մի քանի քայլ չհեռացած՝ տեսնում ենք Վահան Ամատունու կանգնեցրած երկար սիւնն, որ մինչեւ օրս կանգուն է, եւ մի քանի արձանագիր էլ վրան-ծայրին բոլոր գրած։

Օշական գիւղը բաղկացած է 200 տնից աւելի. տները միայարկանի երկյարկանի, փողոցները լայն լայն եւ նեղ նեղ։ Կան ամեն տեսակ խանութներ, արհեստանոցներ։ Կայ նաեւ բաղնիք։ Ունին 5 քահանայ։ Օշականի բերքն է ցորեն, գարի, բամբակ, կտաւատ, եօնջա, չէլտուկ, մեղր, թութ, խաղող եւ այլ պտուղներ։ Օշականցիք բաց ի վանքից եկեղեցի չունին։ Օշականը Ս. Էջմիածնու նշանաւոր գիւղերից մէկն է։ Այդ տեղից մեր ճանապարհը շարունակելով պատահում ենք մի քանդուած մատուռի։ Օշականից երբ սկսում են ճանապարհուել, սկզբից մինչեւ Աշտարակ գիւղը գնում ենք այգիների միջով, որոնց մէջ կան ամեն տեսակ պտղատու ծառեր, դըլխաղապէս խաղողի այգիներ։

Աշտարակ գիւղը բաղկացած է 580 տնից. դեռ աւելի. տներն երկյարկանի, միայարկ, փողոցները շատ նեղ նեղ։ Կայ ամեն տեսակ խանութներ, որոնց ճակատից կպցրած է ցուցանակներ, վրան գրուած թէ ինչ խանութ է։ Աշտարակում կայ պօստատուն [նամակատուն], խնայողական դանձարան, Ռուսաց երկդասեան դպրոց, նոր էլ բացւում էր այգեգործական դպրոց։ Հայոց եկեղեցական դպրոցը փակուած է։ Դարձեալ նոյն բերքն ունի գիւղն, ինչպիսին է Օշականը. դարձեալ ունին բաղնիք։ Մի քարաշէն փառաւոր եկեղեցի. մօտ 8 քահանայ ինչպէս ասացին։ Աշտարակից ճանապարհներս շարունակելով հասնում ենք Մուղնու Ս. Գէորգ վանքն որի մօտ է Մուղնի գիւղն, որը բաղկացած է 30 տնից, բոլորն էլ աղքատ կարելի է համարել։ Ս. Էջմիածնու վանքին է այդ գիւղը։ Երբ հասնում ենք Մուղնու Ս. Գէորգ վանքը, կառքը վանքի բակը քաշելով տեսնում ենք որ վանահայրը բացակայ է. մենք էլ Ս. Գէորգի վանքը մտնելով համբուրում ենք գերեզմանը, դուրս գալիս։ Ս. Գէորգ վանքից դուրս գալով, մեր կառքը նստելով, ճանապարհներս շարունակելով, հասնում ենք Կարպի գիւղը։ Դեռ գիւղը չհասած, մեր կառքը շրջապատում են գիւղացիներ, որոնց մէջ է լինում գիւղի յայտնի Պ. Աւետիս Մելքումեանը. իւր եղբօր պսակադրութիւնը լինելով, հրաւիրում է իւր տունը։ Ն. Սրբազնութիւնն յարգելով Պ. Աւետիս Մելքումեանի խնդիրն, իջնում ենք կառքից, գնում մի առանձին սենեակ։ Մի քիչ հանգստանալուց յետոյ տեսնում ենք, որ ճոխ սեղան են պատրաստում մեզ համար։ Ճաշի նստելով յայտնի մարդկանցով շրջապատուած, որոնք ոտքի վրայ են, զանազան զրոյցներ լսելով ասելով խօսելով։ Այդտեղ փառաւոր նախաճաշ անելով կամենում ենք կառք նստել. տեսնում ենք, որ բոլոր հարսանիք հրաւիրուածները, ծերեր, երիտասարդներ, պառաւ կանայք, երիտասարդուհի կանայք եւ օրիորդները, բոլորն ատագութեան կարգով դուրս գան բակում կանգնել են, սպասում են Տէր Տեղակալ դուրս գայ իրենց օրհնի։ Ն. Սրբազնութիւնն այդ իմանալով, դուրս է գալիս բակը, մօտենում է բոլորին էլ օրհնում մի փոքրիկ գեղեցիկ ազգաւ բառով եւ շնորհաւորում նորոգ պսակուողներին։ Երրորդ անգամ նորափեսան, եւ խաչեղբայրը մօտենալով Տ. Տեղակալի ձեռն համբուրում են օրհնութիւն առնելով։ Մենք հեռանում ենք, նրանք էլ պատրաստւում են եկեղեցի գնալու, պսակի Ս. Խորհուրդը ա՛յն տեղ կատարելու։

Կարպի գիւղը բաղկացած է 340 տնից, ունի փառաւոր եկեղեցի, 5 քահանայ։ Տներն երկյարկանի, միյարկանի են, փողոցները լայն լայն, նեղ նեղ. կան դարձեալ զանազան տեսակ խանութներ։ Այստեղ եւս դպրոցը փակ է։ Բերքը նոյն է, ինչպէս Օշական եւ Աշտարակ գիւղերումը։ Կարպի գիւղից 1/2 ժամուայ ճանապարհ է Փարպի գիւղը՝ Ղազար պատմագրի ծննդավայրը։ Կարպի գիւղի մօտ է Ս. Յովհաննու վանքն, որը Ս. Գրիգոր Լուսաւորչու շինել տուած է եւ Ս. Կարապետի մասունքը մէջը։ Այդ վանքը կիսով չափ աւերուած է եւ՝ Ս. Կաթողիկոսը վերանորոգել է տալիս. 50 հազար րուբլի է հարկաւոր։ Տէր Աստուա՛ծ, որքա՜ն հրաշալի է, ինչպիսի՜ գեղեցիկ քանդակներով զարդարուած է, որքա՜ն հիանալի նկարներ, որ գրիչս անզօր է նկարագրելու։ Ութ զոյգ սիւներ բոլոր մի ամբողջ քարից ահագին վիթխարի բարձրութեամբ, գեղեցիկ զանազան նկարներով զարդարուած վանքի մէջ, չորս սիւնն աջ, չորսը ձախ։ Գմբէթները դրսից, մէջտեղ մի մեծը, սեղանի արեւմտեան, հիւսիսային եւ հարաւային կողմերը դարձեալ գմբէթներ. ինչպիսի՜ սուրբ քանդակներ, ծաղկանկարներ։ Ո՛հ, որքա՜ն հիանալի է այս վանքը, միթէ մարդկային ձեռքո՞վ է շինուած այդ։ Մենք այդ վանքը դիտելով ճանապարհներս շարունակում ենք, հասնում Սաղմոսաց վանքը։ Սաղմոսաց վանքը դարձեալ շինել է տուել Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ, որը միշտական սաղմոսերգուներ են եղել, գիշեր ցերեկ։ Այս վանքը դեռ կանգուն է, միայն գմբէթը մի փոքր քանդուած է. արդէն սկսել են վերանորոգել Ս. Հայրապետի հրամանով։ Այս վանքը նոյնպէս ութ մեծ մեծ սիւների վրայ կանգնած է, դարձեալ ամբողջ քարից, եւ շատ զարմանալի է թէ ինչպէս են այդ ամբողջ քարից սիւները կանգնեցրել. նոյնպէս գեղեցիկ քանդակներով զարդարուած. մարդ մի անգամից ապշում է, իսկ վանքի ներսն երբ մտնում ենք դուրսից սեղանի առաջ, զարմանքով դիտում ենք սեղանի աջ եւ ձախ խորանների կողմերի սանդուղներն, որոնք բարձրանում են սեղանի գլուխը զարդու զարդարանք թագցնելու համար. այդ սանդուղները դարձեալ մի ամբողջ քարից շինուած։ Դարձեալ նոյնն արեւմտեան հիւսիսային եւ հարաւային կողմի սանդուղներն, յատակից մինչեւ առաստաղը մի ամբողջ քարից շինուած է սանդուղները։ Որքա՜ն զարմանալի է։ [*]

ԱՐՑԱԽԵՑԻ

[*].—Մեզ ծանօթ թուրքերէն [illegible] բառը պէտք է ըլլայ այս, [հոս՝ [illegible] իմաստով]։ [Ծ. ԽՄԲ.]

[*].—Մնացեալը ԲՇ։

ԱՆՎԱԽ ՀԱՅ ՄԸ

ՄՕՆ ՊԼԱՆԻ ԿԱՏԱՐԻՆ ՎՐԱՅ

ԵՌԱՆԴ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻ

Բ. [**]

Այսքան աշխատութենէ վերջ կը գտնուէինք դեռ Էկիւ տիւ Կուլէ, ուր մեզմէ 40 քայլ անդին կը գտնուէր խրճիթ մը եւ սենեակ, միայն ճամբորդներու համար շինուած. կ'արժէր երկար դադար մ'առնել հոս. ուստի լաւ ճաշ մ'ընելով, առջի իրիկուան անհանգստութեան փոխարէն պզտիկ քուն մը առինք։ Ժամ 3ին կը փորձենք աւելի յառաջանալ, բայց մեր չուրջը պատող մշուշէն վախնալով կ'որոշենք գիշերն հոն անցընել. սառ հալեցնելով ջուր կ'պատրաստենք եւ տակաւին ամէն բան կարգի չդրած

[**].—Տես. երեկի թիւէն եւ վերջ։

մեր մօտ կ'հասնի ուրիշ Մոն Պլանխադ մը բայց ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՎ, բեռնակիրով մը [մէկ կէտի և մէկ ջոլեւոյի մը օրական 150 ֆր. է]. Ջուրերնիս իրենց տրամադրութեան տակ կ'դնենք. բեռնակիրը միատեղ փայտ բերած ըլլալուն, հոն գտնուած վառարանը կ'վառենք և երկրորդ անգամ ըլլալով սոխով ապուր մ'ալ կ'պատրաստենք, որ մեծ ընդունելութիւն կ'գտնէ: Քիչ մը ուրիշ բան ճաշակելէ վերջ գտնուած ծածկոցները կ'տարածենք, և հինգ հոգի մէկ կարգի վրայ գրեթէ իրարու պլլուած կ'պառկինք: Այս անգամ ամբողջ գիշերը քնացայ առանց արթննալու. մանաւանդ որ Ժընեվէ մեկնելէս ի վեր առաջին անգամ ըլլալով կօշիկներս կ'հանէի: Առաւօտուն [ՇԲ.] ժամ 2ին կ'ելլենք, մինչեւ ժամ 3 պատրաստութիւն, բայց ուրիշի առաջնորդ հետեւիլ օրէնք չըլլալուն, կ'հարցնենք թէ ո՞րբերնիս առաջ պիտի մեկնինք. Թէպէտ և անհաճոյ մեզ համար, բայց առաջնորդը կ'առաջարկէ որ առաջ մեք ճամբայ ելլենք: Ուստի դարձեալ մինակ երկուքնիս, այս անգամ թէեւ չուանով լաւ մը իրարու կապուած՝ սակայն իրարմէ հեռու, կ'սկսինք քալել առանց գիտնալու թէ ո՞ւր կ'երթանք. որովհետեւ բնաւ նշան մը չկայ ճամբանուս վրայ և ոչ իսկ որ և է ցամաք երկիր, այլ միայն անհուն ձեան և աւելի սառոյցի տարածութիւն մը: Խիստ դժուար կ'ըլլայ մանաւանդ ինձ համար շատ քալել, որով բաւական երկար ժամանակ վերջ կ'հասնինք կուլէի գագաթն, ուրկէց առաջին անգամ կ'տեսնուի Մոն Պլանի գագաթը: Մի քանի վայրկեան դադար. աճա տեսնուեցաւ կ'հասնին միւսները, այս անգամ կ'թողումք որ մեզ անցնին — և իրենց թողած ոտքի նշաններուն հետեւելով ժամը 8ին կը հասնինք Գապան Վալօ ուր կ'գտնուի Մ. Վալօ անուանեալ աստղաբաշխին դիտարանն. և մեծ բարեբախտութիւն մեզ համար, նոյն ինքն Մ. Վալօ հոն կ'գտնուէր, եւ առանց ո՛վ ըլլալը գիտնալու կ'երթամ ձեռքն կը խօսիմ իրեն հետ. գործածած ոճս իրեն շատ ախորժելի կ'երեւի, մեզ իր սենեակը կ'տանի, ամբողջ գործիքները կ'ցուցնէ, դիտակներ կուտայ տեսարանը դիտելու համար, վերջապէս սքանչելի հիւրընկալութիւն մը: Բայց տակաւին գագաթն ելնելու համար մէկ ժամ ճամբայ ունինք քալելու, և որովհետեւ վերադարձին միեւնոյն ճամբէն ելնել ստիպուած ենք, պայուսակներնիս հոն կ'ձգենք, միայն քիչ մը ռոմ եւ շօքօլաթ կ'առնենք միատեղ և ժամ 9ին ճամբայ կ'ելլենք բուն գագաթն հասնելու համար:

Մեր ուղեւորութեան այս մասին մէջ, ամէնէն աւելի դժուարութիւն տւողը, մթնոլորտին ճնշման պակասութիւնն էր. օդին քանակութիւնը գրեթէ կէս առ կէս նուազած և մեր թոքերը բոլորովին պարապի պէս էին. ահագին շնչառութիւններ գրեթէ մեր ուժերուն կէսը կ'սպառէին, և աճա բարեկամիս քթէն կ'սկսի արիւն գալ, որուն անմիջապէս կ'յաջորդէ գլխու ցաւ մը և կատարելապէս բռնուած է հիւանդութենէ մը զոր կ'անուանեն լեռնախտ: Հիւանդութիւնը վայրկեան մը այնքան կ'սաստկանայ որ, կ'ստիպուիմ մեր իրարու կապուած չուանով զինքը գետնին վրայ քաշկռտելով վեր բարձրացնել, այսպէս մի քանի վայրկեան զինքը քաշկռտելէն վերջ բաւական կ'աթափի ու դարձեալ կ'սկսի քալել:

Վերջապէս կ'հասնինք Եւրոպիոյ ամէնէն բարձր գագաթը, 4810 մեթր բարձրութիւն ունեցող Մոն Պլանը: Կէս ժամու չափ դադար, սքանչելի և հիանալի տեսարան, որուն նկարագրութիւնն ուրիշ առթիւ: Կէս ժամ վերջ դարձեալ ճամբայ ելանք ուրիշ կողմէ մը վար իջնալու համար, այս անգամ շատ կ'յառաջանայինք և աւելի կ'սահէինք քան թէ կ'քալէինք: Գրեթէ մէկ քառորդէն դարձեալ Գապան Վալօ կ'հասնինք. հոն մինչեւ կէսօր կ'մնանք և քիչ մ'ալ կ'քնանանք. կէսօրին ճամբայ կ'ելլենք վար իջնելու Շամօնի կողմէ. կ'անցնինք մեծ և փոքր սառահարթներն և ժամ 4ին կ'հասնինք Մեծ Ջորին որ ապառաժի կտոր մ'է անհուն ձեան և սառոյցի տարածութեան մէջ, և ուր կ'գտնուի պանդոկ մը, մէկ անկողինը տասն ֆրանք: Ոչ դիտաւորութիւն և ոչ ալ կարողութիւն ունէինք այդպիսի ծախք մ'ընելու [*], ուստի միայն ընթրիք մ'առնելով մինչեւ ժամ հինգ կ'հանգչինք, և յետոյ դարձեալ ճամբայ կ'ելլենք. կ'անցնինք «Միւլեթեան գիծ»ն և կ'սկսինք յառաջանալ դէպի Պագոնի Սառնաբանն, ուր ճամբան կատարելապէս կորսնցնելով կ'մոլորինք: Պարտէզ չհասկնաք, ասի մեր ճամբորդութեան գրեթէ ամէնէն դժուար մասն էր. ահագին սառոյցի կտորներ, ահագին անդունդներ, ահագին ջուրի հոսանքներ չորս կողմերնիս. և երբ ճամբայ՝ հազիւ ոտքերնուս մի քառորդ մասը դնելու չափ տեղ կայ, գրեթէ ցատկռտելով պէտք է յառաջանալ քան թէ քալելով. ձիւն ըսուած բանը բնաւ չկայ որպէս զի սահելու վտանգէն արգիլէ զմեզ. կապոյտ սառոյց և սարսռացուցիչ տեսարան, ա՛լ կրնաք հասկնալ մեր այս աստնուան վիճակին, ամբողջ երեք օրուան մէջ: Առաջին անգամ վախ զգացի. բայց ինչ որ է, բաւական տանջանքով ժամ 8ին կրցանք «Սուր Քար» կոչուած ցամաք երկրին վրայ ոտք դնել. դիւրին էր այլ եւս վար իջնելը, բայց տակաւին 4 ժամու ճամբայ ունէինք Շամօնի հասնելու համար: Մեծ բան մը չէր, բայց կօշիկներուս գէշութենէն որոնք հնավաճառէ մը[*] գնած էի $3^1/_2$ ֆր.ի, ձախ ոտքս արիւնլուայ եղած էր, եւ գրեթէ այս 4 ժամու ճամբան լապտերի լոյսով, զոր ընկերս բռնած էր, կատարեցի: Սակայն բաւական ջանք ընել հարկ եղաւ որպէս զի չլամ: Վերջապէս գիշերուան ժամը $11^1/_2$ին Շամօնի կ'հասնինք ուր գտնուած պանդոկին մէջ վերելքնիս վերջացնելու համար մեզ կ'հրամցընեն դարձեալ սոխով ապուր և մի քանի տեսակ կերակուրներ, ոտքիս մուճակ, և լաւ անկողին մը: Գիշերը լաւ կ'անցընեմ, բայց ոտքիս ցաւէն առաւօտեան [կիր.] դէմ թեթեւ ջերմ մը կ'սկսի, որով կ'ստիպուիմ կիւրակէն Շամօնի անցընել նոյնպէս երեք օր եւ. այս միջոցին ոտքս բաւական աղէկցած, իմ ալ առողջութիւնը վերադարձած զգալով մինակս ետ կ'դառնամ Ժընեւ, իսկ բարեկամս Շամօնի կ'մնայ ուրիշ ընկերներու հետ ուրիշ լեռ մը ելնելու համար: [*]

ԺԻՐԱՅՐ ԽՕՐԱՍԱՆՃԵԱՆ

[*]. — Մեք ուսանող կ'ճանչնանք, որ գիտնալով հանդերձ թէ հինգ ֆրանք չահելու համար մայրն ու քոյրերն հոս շաբաթ մը կար կ'կարեն, ինք Եւրոպիոյ մէջ բարերարներէ, կամ միամիտներէ շորթած դրամով չի խղճահարիր քառասուն ֆրանք ծախսել, շաբաթ մէկ երկու գիշեր: Իսկ ուրիշի մը համար, որ միջնակարգ ընտանեաց զաւակ է, կ'ըսեն թէ ութ-եւ տարին ի վեր հայրը կ'խաբէ, այս տարի Բէյս պիտի պատրաստեմ ըսելով, և խեղճ մարդէն ամէն տարի երկու հարիւր ոսկի — ամբողջ ընտանեաց ըրած ծախքին կրկնապատիկը — դրամ կ'քաշէ: Մինչդեռ հայրը, թող ներէ մեզ երբ զինքն այս ածականով պատուենք, գոնէ խելք չընէր պաշտօն մը, կամ խնամակալ մը ճարելու և մօտէն հսկողութիւն կատարել տղուն իր բարեկամաց [??] զաւկին վրայ: Եւ քանի՛ քանի՛ այսպէս խաբուած ծնողներ: Մինչդեռ իրենց զաւակներն Եւրոպա ղրկելէ առաջ, եթէ կանխատեսութիւն ունենային, անոնց բարքին վրայ հսկող մը գտնելու, այս անտեղութիւններուն և ոչ մին պիտի չպատահէր: Այս կարգի ուսանողներու քով, մեր թղթակցին նման, պատուոյ զգացում կրող պատանիներու վրայ որչափ գովեստով խօսուի քիչ է: (Ծ. ԽՄԲ.)

[*]. — Ի՞նչ կ'ըսէք, հնավաճառի հետ ի՞նչ գործ ունիք. Ժընեվի ամէնէն հռչակաւոր կօշկակարը չգտնէ՞ք, չէ՞ մի որ ուսանող էք և . . . ուսանողք դրամ չապլելու համար կ'երթան Եւրոպա: (Ծ. ԽՄԲ.)

(**). — Կ'շնորհաւորենք երիտասարդ հայ գրօսաշրջիկին յանդգնութիւնը: Բայց չենք շնորհաւորեր իր հայերէնն, որ իր մագլցած լեռներուն պէս խորտուբորդ է: (Ծ. ԽՄԲ.)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՔ

ԵՂԵՐԱԿԱՆ ՄԱՀ ԱԻՍՏՐԻՈՅ ԿԱՅՍՐՈՒՀԻԻՆ

ՆՈՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՔ

Ժընեվ, 13 Սեպտ.— Կէսօրուընէ վերջ ժամ 5ին կայսրուհիին մարմինն օրհնուեցաւ. Ֆրիպուրկի ծերունի եպիսկոպոսը, Տէրիւազ, խնդրած էր որ ինքն նախագահէ արարողութեան. խնդիրքն ընդունուեցաւ: Արարողութիւնը լռիկ մնջիկ տեղի ունեցաւ: Եպիսկոպոսը Պօրիվաժ պանդոկին գետնայարկ սենեկի մը մէջ զգեստաւորուելով առաջին յարկն ելաւ իր ընթերակայներով, որոց մէջ կը գտնուէր ժողովրդապետ Լոնիէ և ուրիշ կայր Աբբա Տիւֆէն, որուն կ'առաջնորդէր տղայ մը: Երբ եկեղեցական դասը մեծ սանդուղներէն վեր ելնել սկսաւ՝ վայրկեան մը պանդոկին մէջ խորին լռութիւն տիրեց: Պանդոկին մէջ գտնուող օտարականք սանդուղներու գլուխներէն դէպ ի վար կ'նայէին. հազիւ թէ սակայն եկեղեցականները մեռելական սենեակն ոտք կոխեցին, երթեւեկութիւնն ըսկսաւ և վարձակալներու խուցերէն ձայներ լսուելու սկսան: Ծառաներն հոս ու հոն կ'երթային, կ'վազէին և ո՛չ մէկ բան մատնանիշ կ'ընէր թէ պանդոկին մէջ Աւստրիոյ կայսրուհւոյ մը մարմինը կ'օրհնուի:

Արարողութեան ներկայ գտնուեցան կոմս Կուֆշդայն, քարտուղար պարոն Կիւքըրս, Սպանիոյ, Բորդուկալի և Պավիէրայի դեսպաններն ու Իտալիոյ գործակատարը: Սենեկին մէջ տեղ չըլլալուն համար միայն Դաշնակցային Խորհրդոյ քանի մ'անդամներու թոյլ տրուեցաւ խուց մտնել. սենեկին առջեւ հաւաքուած էին հանգուցելոյն հետեւորդներն ու ծառաները: Արարողութիւնը քառորդ ժամ տեւեց:

*** Նայհամի հաստատութեան բժիշկն, որ վերջին ժամանակներս կայսրուհին կ'դարմանէր, յայտարարած է թէ կայսրուհին կ'տառապէր սրտի ընդլայնումէ և իր վիճակը բաւական դէշ էր երբ Նայհամ հասաւ: Բըժշկական քննութիւն կատարուելով սրտին վրայ ու Րէօյթկէնի ճառագայթներու միջոցաւ հասկցուած էր թէ ջերմուկներն յարմար կուգային սրտի ընդլայնման առաջքն առնելու համար: Կայսրուհին Նայհամի դարմանատնէն մեկնած էր կանոնաւոր և ուժ առած սիրտով մը, և արտաքին նշաններէն չափելով կրնար մինչեւ խոր ծերութիւն ապրիլ: Երբ բժիշկն անոր կ'յանձնարարէր հետեւեալ տարին աւելի կանուխ ջերմուկները գալ, կայսրուհին պատասխանած էր. «առէկ, Մայիս 1ին նորէն պիտի գամ»:

*** Գափուչիններու եկեղեցին յուղարկաւորութեան հանդիսութեանց ներկայ պիտի գտնուին միայն կայսրն ու օտար վեհապետներ, Արքիդուքսեր, Արքիդքսուհիներն ու օտար իշխաններ, պալատան աւագանին, կայսեր թիկնապահները, մեծ Մարաջախտութեան և երկու պալատական տիկիններ, արքունական արարողապետը, հանգուցելոյն երկու սենեկապանուհիները, պատուակալ տիկիններն ու ընթերցողուհիներն, Արքիդուքսերու հետեւորդները, պապական Նուիրակը, դեսպանները, գաղտնի խորհրդականները, զօրավարները, պատգամաւորութիւնները, աստուածաբանական մանկլաւիկներ և հանգուցելոյն ծառայութեան մէջ եղողները:

Ցուղարկաւորութիւն (?). — Անցեալ ԴՇ. միջօրէին, պալատան աստիճանաւորք արքունեաց հրամատարին նախագահութեամբ գումարուելով, կայսրուհւոյն յուղարկաւորութեան մանրամասնութիւններն որոշեցին՝ կայսեր տուած ընդհանուր հրահանգներուն համաձայն: Որոշեալ հիմնագրոյն համեմատ, կայսրուհւոյն դագաղը բերող մասնաւոր կառախմբին ժամանումէն առաջ, կայս. պալատան արարողապետն, երկու պատուակալ տիկնայք, արքունեաց սպայք, զինուորական պաշտօնատարք, կլերն և գումարտակ մը զօրք, առանց երաժշտութեան, պիտի գումարուէին արեւմտեան կայարանը: Դագաղը վակոնէն պիտի հանուէր պալատան սպասաւորներուն կողմէ և սրահը պիտի տարուէր: Եկեղեցական արարողութենէն ետքը, դագաղը պիտի դրուէր մեռելակիր կառքի մը վրայ, որ ութ սգակիր ձիերէ լծուած պիտի ըլլայ: Թափօրն այն ատեն ճամբայ պիտի ելնէ հետեւեալ կարգաւ. դագաղակիր կառքին աջ կողմէն պիտի երթան 8 թիկնապահ և ձախ կողմէն՝ 8 ձիաւոր թիկնապահ, երկու կողմէն 6 ական հետեւոտն սպասաւոր, 6 աղեղնաւոր, 6 հունգարացի թիկնապահ: Թափօրը պիտի անցնի Մարիահիլֆէր և Պապէնպէրկէր փողոցներէն և պիտի հասնի Հօֆպուրկ: Երբ թափօրը Հօֆպուրկի պալատան մեծ դրան առջեւ հասնի դեսպանաց սանդուղին մօտ, պալատական սպասաւորներ դագաղը պիտի վերցնեն և պիտի տանին եկեղեցի ուր, յետ կրօնական արարողութեան դագաղին բանալիները պիտի յանձնուին արքունեաց արարողապետին: Ուր. (երէկ) առաւօտեան ժամ 8ին (Ը. Ե.) հասարակութիւնը պիտի ընդունուէր կարգաւ դագաղին առջեւէն անցնելու ի յարգանս: Մահարձանին վրայ, սեւ թաւշեայ և ոսկեթել բարձիկներու վրայ ի ցոյց պիտի դրուին կայսերական և արքայական թագերն, իր արքիդքսական ապարօշը, աստեղազարդ Խաչի կարգին պատուանշանը, զոյգ մը սպիտակ ձեռնոց և հովհար: Տօնացուցութիւնը պիտի շարունակէ մինչեւ իրիկուան ժամ 5, և յաջորդ օրը պիտի վերսկսի ժամ 12ին: ՇԲ. օր [այսօր] ժամ 4ին [Ը. Ե.], տեղի պիտի ունենայ յուղարկաւորութիւնը: Դագաղը դարձեալ պալատական սպասաւորներու կողմէ պիտի տարուի մեռելակիր կառքը և թափօրը ճամբայ պիտի ելնէ դէպի Քափուչիններու եկեղեցին, հետեւեալ կարգաւ. դագաղակիր կառքին աջ կողմէն պիտի երթան ջահակիր չորս սպասեակ, 4 մանկլաւիկ, 6 աղեղնաւոր, 8 թիկնապահ, ձախ կողմէն՝ 6 հունգարացի թիկնապահ, և 8 ձիաւոր թիկնապահ, իրենց ետեւէն ունենալով աղեղնաւորներու և ձիաւոր թիկնապահներու գումարտակ մը: Թափօրը, Վիէննայի գլխաւոր պողոտաներէն անցնելով, պիտի հասնի Քափուչիններու եկեղեցին: Եկեղեցական արարողութենէն վերջը, դագաղը պիտի իջուցուի եկեղեցւոյն ստորերկրեայ դամբարանն և դագաղին բանալին պիտի յանձնուի Քափուչիններու մեծաւորին: Կայսրն ու ներկայք այն ատեն պիտի մեկնին եկեղեցիէն:

ՏՐԷՅՖԻՒՍԻ ԴԱՏԻՆ վերաքննութիւնը վտանգաւոր տագնապի մը ծնունդ տուած է Բարիզի մէջ: Այս մասին որոշ վճիռ մը պիտի տրուի ՇԲ. օրը գումարուելիք Նախարարաց Խորհրդին մէջ: Նախագահ Ֆէլիքս Ֆօռ զինուորական մարզանքներուն ներկայ կ'գտնուի և մինչեւ ինքն վերաքննութեան հակառակորդ է, անդին նախարարապետ Պրիսոն ջերմ կուսակից մ'է անոր: Բլէմանսօ Օռօռի մէջ կ'ծանուցանէ թէ Զօր. Զիւռլէնտէն վերաքննութեան անոր համար հակառակ է որ Մէռսիէի, Պուատէֆրի և անոնց ստորակարգեալներուն համար վտանգ կ'տեսնէ: Պրիսոն որ գիտէ թէ բոլոր դժուարութիւնը Ֆէլիքս Ֆօռէն է, պէտք է որ պատերազմական գործոց վարչութիւնը ստանձնէ, և անոնց՝ որ արդարութեան և ճշմարտութեան վրայ ճնշում բանեցուցին, գործէ ձեռք քաշել տայ: Գնդ. Ֆ. Բօպէրդ՝ Ֆրանս Միլիդէրի մէջ վերաքննութեան մասին ուշագրաւ յօդուած մը հրատարակելով, կ'ըսէ թէ վերաքննութեամբ միայն կարելի է Ֆրանսայի մէջ տիրող յուզման վերջ տալ և բանակին պատիւը թէ՝ Ֆրանսայի և թէ՛ օտար երկիրներու առջեւ վերահաստատել: Զինուորական դատարանին անդամներն, որ արդէն կոչմամբ դատաւոր չեն, կրնան սխալած ըլլալ, շնորհիւ սպուած սուտ ու մուտ վկայութիւններուն, խարդախուած պաշտօնագրերուն, քանի որ արդէն դատաստանի նիւթ եղող ամբաստանութիւնն ալ քաղաքական եւ կրօնական կիրքերով խեղաթիւրուած էր: Զինուորական դատարանին անդամք կրնան այլեւս յայտարարել թէ գաղտնի պաշտօնագրերու մասին իրենց անկանոն և ապօրինի զեկուցումներ եղա՞ծ են թէ ոչ: Քավէնեաք անիրաւ էր վերաքննութիւնը չընդունելուն եթէ Տրէյֆիւսի յանցապարտութեան համոզուած էր. միայն վերաքննութիւնը կրնայ ամբաստանեալոյն ծանօթացնել իր անձին դէմ եղած ամբաստանութիւնները: Խոհեմութիւն է գաղտնի տեղեկութեանց դիւանը բարեկարգել և պէտք է որ Սպայակոյտի Պետը իրեն անմիջական հսկողութեան ներքեւ կարող սպաներ պաշտօնի կոչէ: Հիմա որ վերաքննութիւնն որոշուելու վրայ է, ջախջախել պէտք է ամէն տեսակ ընդդիմութիւն, պատժել ամենքն և ամենուն ալ հաւասար իրաւունք շնորհել: Ֆրանսայի կացութիւնը շատ վտանգաւոր է:

[Նոյէ Ֆրայէ Բրէսէ, 14 Սեպտ.]

ՖԱՇՕՏԱՅԻ ԴՐԱԻՈՒՄԸ. — Անգլիական լրագիրք երկար յօդուածներ կ'նուիրեն Ֆաշոտայի գրաւման վրայ, Թայմզ կ'ըսէ. — «Եթէ ստոյգ է որ Մառշանի ֆրանսական արշաւախումբը Ֆաշոտա կ'գտնուի, կացութիւնը ծանր է: Եթէ Ֆաշոտա չխուսպրկուած կամ յայտնապէս անտէր երկիր մ'ըլլար, Ֆրանսա կրնար այս պարագայի վրայ հիմնել ո և է պահանջում: Բայց պարագան բոլորովին տարբեր է: Ֆաշոտա մայրաքաղաքն է 1870ին եգիպտական Սուտանի կցուած երկրի մը, և Եգիպտոս այսօր կարող է այս երկրին վրայ ի գործ դնել իր իրաւունքներն որոց վրայ միշտ պնդած է:» Թայմզ կ'եզրակացնէ ըսելով թէ Անգլիա, հակառակ պարագային, պիտի վարուի 1895 Մարտ 28ին արտաքին գործոց խորհրդական սըր Էտուարտ Կրէյի ըրած յայտարարութեան համաձայն:

Մորնինկ Բոստ կ'ըսէ թէ Ֆաշոտայի Ֆրանսացւոց կողմէ գրաւումը դըժբաղդ պատերազմէ մը աւելի մեծ չարիք մ'է:

ՔԻՉՆԸՐ ՓԱՇԱ ԷՄԻՐԻՆ ՆԵՏԵՒԷՆ. — Անցեալ ՇԲ. աւուր թուով Սթանտարտի Օմտուրմանի թղթակիցը կ'հեռագրէ իր թերթին. «Ուրբաթ ճակատամարտէն վերջ երբ Քիչներ փաշա տեսաւ որ մեր առաջին անգամ փորձած ճամբէն անկարելի է Օմտուրման մտնել, քիչ մը ետ երթալով երկրորդ փորձ մը ըրինք գետին մօտ գտնուած կէտի մը վրայ: Հոս պարսպին մէջ բացուած խրամ մը գտանք, ուրկէց խումբ մը մարդիկ, կիներ եւ տղաքներ դուրս ելան, իրենց հետ բերելով եգիպտացորենով կամ դուրրայով լեցուն զամբիւղներ: Կռուէն օգուտ քաղած և յարձակած էին այն համբարանոցին վրայ, ուր Էմիրն ահագին քանակութեամբ ուտելիք դիզած էր իր ընտանեաց և իր զինուորներու համար: Կիսաբարձի հրամատար Մէքտուէլ և իր Սուտանցի զօրաբաժինն այդ խրամէն Օմտուրման խուժեցին անմիջապէս: Փողոցներուն մէջ ցանցառ կռիւ մը մղուեցաւ: Քաղաքին ամրակածութեան առեն ինկած Տէրվիշներուն դիակները կ'երեւէին գետին դիմացի կողմը: Քիչներ փաշա փափաքելով Էմիրը գերի բռնել՝ ձեռք առաւ անոր տանը ճամբան Սլաթին փաշայի տուած տեղեկութեանց համաձայն: Տունը կ'գտնուի գետին դիմացն Էմիրին ամրոցներէն անդին, որք երկու օր յառաջ քանդուած էին մեր ռումբերէն: Քիչներ փաշա և իր սպայակոյտը Նեղոսէն միջնաբերդը ջուր տանող լայն ձորին ուղղութեամբ Մեծ Էմիրին գերեզմանը տանող նեղ փողոցները մտան: Երբ հոն հասած էինք, յանկարծ քանի մը կանգուն հեռուէն երկու գնտակ պայթեցան և մեզմէ ոմանք սկսան փախչիլ: Քիչներ փաշա և իր սպայակոյտն Էմիրին հետքը չը գտնելով քաղաքին մէկ ուրիշ կողմը գացին, ուր կ'ենթադրուէր թէ պահուըտած ըլլայ Ապտուլլահ Էմիրը: Նոյն թաղին ամէն կողմերը պահապաններ դրուեցան, և խնամով սկսանք ամէն ծակուծուկ աչքէ անցընել: Բայց ի զուր: Թռչունը փախեր էր: Աստ անդին հողէ տներուն ծակերէն գաղտագողի դուրս կ'նայէին իր հետեւորդներուն քանի մը դէմքերն, և սրբոց ոմանք հնազանդութիւն յայտնեցին և ոմանք դարձեալ պահուըտեցան: Գիշեր եղաւ, և Քիչներ փաշա որոշեց իր զօրքերը քաղաքէն դուրս հանել: Բայց ասկէց յառաջ այցելած էր բանտը՝ նեղ փողոց մը անցնելով: Իրեն կ'ընկերանային Սլաթին փաշա իբրեւ առաջնորդ, և եգիպտական զօրքերու գումարտակ մը: Մտանք վերջապէս մթին շրջափակին մէջ, որ կեդրոն եղած էր այնքան սարսափելի տեսարաններու: Շղթաներու շառաչիւնը ընդհուպ խզեց տիրող տըխուր լռութիւնը: Տեսանք Զարլզ Նէօֆէլդը ոտքը շղթաներով ծանրաբեռնեալ և ձիու վրայ հեծած. մեզմէ մէկն հարցուց թէ «Քանի տարիէ ի վեր այսպէս ձիու վրայ ես.— «Տասներեք տարիէ ի վեր, պատասխանեց Նէօֆէլտ զլանիկ մը ծխելով: Քաղաքէն դուրս ելանք ուր դարձեալ քանի մը հրացանի հարուածներ փոխանակուեցան: Այն գիշեր անձնուէր Օմտուրմանի դիմաց ընդարձակ գետնին վրայ: Հետեւեալ օրն օդը խիստ տաք էր, բայց մեր վիրաւորեալներն անգամ սկսան յառաջ քալել քամահելով ամէն յոգնութիւն և անտրտունջ կրելով պատերազմի ամէն նեղութիւն:»

ՋՈՒԻՑԵՐԻՈՅ մէջ, Կէօշընէնի հովտէն Անտէրմաթ տանող ճամբուն վրայ Սուվարովի կամուրջին մօտ արձան մը կանգնուած է, անցեալ դարուն վերջերը ռուս բանակին հոնկէ անցնելուն ի յիշատակ: Այս արձանի բացումը պիտի կատարուի Սեպտ. 14/26ին: Ռուսական այն գունդերն որք նոյն ժամանակ պատերազմեցան Սուվարովի հրամանին տակ, պատուիրակներ պիտի ղրկեն այս հանդէսներուն:

ԹԱԹԱՌ ՄԸ անցեալ ԴՇ. մեծ աղաղումներ և վնասներ պատճառեց Ճափոնի մէջ: Հարիւրաւոր զոհեր կան կեդրոնական գաւառներուն մէջ:

ՌՈՒՍԻՆԿԴԸՆԻ ՄԷՋ պատրաստուած վիճակագրութիւնք կ'ցուցնեն որ այս տարուան առաջին վեցամսեայ շրջանին մէջ Մ. Նահանգներն 364 միլիոն տոլարի արժողութեամբ երկրագործական արտադրութիւններ արտածած են, անցեալ տարուան միեւնոյն ժամանակէն 24 միլիոն աւելի: Իսկ ճարտարարուեստի արտածուած ապրանքներուն արժէքն է 175 միլիոն տոլար, անցեալ տարուընէ 12 միլիոն աւելի:

ՆԱԽԱՐԱՔԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ. — Այլ եւս գաղտնիք չէ թէ պատերազմական նախարարը դահլիճին անդամներուն հետ համաձայն չէ Տրէյֆիւսի դատին վերաքննութեան խնդրոյն վրայ: Զօրավարը շատ կտրուկ կերպով խօսեր է այս մասին նախարարապետին հետ. տեսակցութեան ներկայ էր նաեւ դատական նախարարը: Անցեալ Ուր. խմտական նախարար Մ. Բէյդրալ բոլոր իր պաշտօնակիցները ճաշի հրաւիրեց, բայց Զիւռլէնտէն Զօր., թէեւ Բարիզ կը գտնուէր, նամակով մը ներողութիւն խնդրեց թէ պիտի չկրնայ ներկայ գտնուիլ այդ ճաշին, առարկելով թէ ստիպուած էր կայարան երթալով դիմաւորել զՏիկին Զիւռլէնտէն որ ճամբորդութենէ մը կ'դառնար: Նախարարապետ Մ. Պրիսոնի և դատական նախարար Մ. Սառիէնի նոր և ստիպողական թախանձանքներուն հակառակ Զօր. Զիւռլէնտին անխախտ կը մնայ իր համոզմանց մէջ, պնդելով թէ դատն անվերաքննելի է: Կ'երեւի թէ Զիւռլէնտէն Հանրապետութեան Նախագահին հետ ալ դժտած է, վասն զի չուզեց անոր ընկերանալ ռազմափորձերուն ներկայ գտնուելու համար, և երբ այս կէտը դիտել տուին իրեն, պատասխանեց թէ. «Է՛ ուրեմն, իմ տեղս ուրիշ մէկը գտէք:» Բայց իր յաջորդը գտնել շատ դժուար է, վասն զի ներկայ պարագաներուն մէջ ո և է կարող զօրավար չուզեր պաշտօն ըստանձնել:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Այս առաւօտ ժամ 10ին (Ը. Ե.), Աւստրիոյ ողբացեալ կայսրուհւոյն եղերական մահուան առթիւ, Բերայի Սանթա-Մարիա եկեղեցիին մէջ կատարուած հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պաշտօնին՝ ի դիմաց Ս. Պատրիարք Հօր ներկայ գտնուեցան Տ. Գէորգ Եպս. Երէցեան, Տ. Գնէլ Ծ. Վ. Գալէմքեարեան և Տ. Եղնիկ Վ. Գապաճեան:

— Դոմինիկեան Բէշարու Վանայ մէջ ըրած կրօնածաւալական շարժումներն երկար խորհրդակցութեան առարկայ եղան կրօն. Ժողովոյ վերջին նստին մէջ, ուր Վանայ առաջն. Տեղապահ Տ. Ստեփան Ծ. Վ. Աղաղատեանի, և ուրիշ տեղեկագրեր կարդալով, համոզում գոյացուց թէ ազգայնոց կրօնափոխական շարժումն Հոգեւոր Հովիւի պակասութենէն կամ ժողովրդեան հոգեւոր խնամքէ զուրկ մնալէն առաջ եկած չէ, այլ պարզապէս Պատրիարքարանի կողմէ կարօտեալներու ղրկուած նպաստից անբաւականութենէն, մինչ Դոմինիկեանք առատ նպաստ կ'բաշխեն: Ուստի յանձնարարեց իր Ս. Նախագահին հարկ եղած դիմումներն ընել, կասեցնելու համար այս կրօնափոխական հոսանքը:

— Քաղաքական Ժողովոյ անդամ, Գարակէօզեան Բանագնայ Յանձնաժողովոյ անդամ և Հայ գիւղի քարահանքի դատին մէջ Սիներ Քարապէտեայի փաստաբան Միհրան էֆ. Աստաճանի կողմէ պատասխանագիր մ'ընդունած ենք, զոր տեղւոյ անձկութեան պատճառաւ պիտի հրատարակենք մեր ԲՇ. աւուր թուով:

— Ուսումնական Խորհուրդն իր շաբաթական նիստն ըրաւ երէկ Բերայի Արհեստանոցին մէջ ատենապետութեամբ Տ. Թ. Թորգոմեան էֆ.ի: — Թօփգափուի Թաղական Խորհուրդն ի նպաստ թաղին վարժարանաց թատերական ներկայացման արտօնութիւն խնդրած ըլլալով, Խորհուրդը վարժարանին վիճակին վրայ տեղեկութիւն ստանալէ յետոյ Թաղ. Խորհրդոյ Դիւանէն, արժան տեսաւ խնդրել Ս. Պատրիարք Հօրմէ որ հաճի ստանալ հարկ եղած արտօնութիւնը: Միւս կողմէ կ'լսենք թէ արտօնութիւն տըրուելէ առաջ, դպրոցին հաստատման արտօնագրին ներկայացումը կ'պահանջուի ձեռնհաս իշխանութենէն: — Էթ-Մէյտանի նախակրթարանն ուրիշ յարմար շէնքի մը մէջ փոխադրելու մասին ի նկատ առնլով կրթական Տեսչին առաջարկն, ընդունելութիւնն յանձնարարեց: — Հաստատեց Պալաթի վարժարանաց Հոգաբարձութիւնը. — Գոհունակութիւն յայտնեց նոյն վարժարանաց տեսուչ Թէյեան էֆ.ի տեղեկագրին համար: — Կէտիկ Փաշայի վարժարանի ուսուցչաց մէջ անհամաձայնութիւն ծագած եւ երկուստեք բողոքագրեր ներկայացուած ըլլալով, որոշեց յառաջիկայ նստին կանչել զանոնք: — Պարտիզակի վարժարաններու ուսումնական վիճակին վրայ, ըստ յանձնարարութեան, Ծալեան Մինաս էֆ. տեղեկագիր մը ներկայացուցած ըլլալով յանձնուեցաւ կրթական Տեսչին: — Ի նկատ առաւ մի քանի ընտրեալներու խնդրագրերն, որով վկայական կ'խնդրէին, կարենալ պաշտօնավարելու համար ազգային վարժարանաց մէջ: Սակայն քննիչ յանձնաժողովն իր պաշտօն վերջացուցած ըլլալով, յառաջիկայ տարւոյն թողուեցաւ: — Զբաղեցաւ 20ի չափ մասնաւոր խնդիրներով:

— Տնտեսական Խորհուրդը գումարեցաւ երէկ Պատրիարքարանի մէջ, և զբաղեցաւ, Մայր-եկեղեցւոյ, Սկիւտար Ս. Խաչի և Օրթագիւղի եկեղեցիներուն վերաբերեալ կտակային և կալուածական խնդիրներով: — Քաղ. Ժողովոյ որոշմամբ արտօնեց Գասըմ-Փաշայի Թաղ. Խորհուրդը, նորոգել եկեղեցւոյ մէկ կալուածը: — Ֆէրիգիւղի Թաղ. Խորհուրդը գանձանակի շրջաբերութեան արտօնութիւն խընդրած ըլլալով, տրուեցաւ այդ արտօնութիւն: — Կեսարիոյ Էվէրէք գիւղի Թաղ. Խորհուրդը Պոլսոյ Կալուածոց Խնամակալութեան հաշուոց մասնակալութեան մասին կարգ մը դիտողութիւններ ըրած ըլլալով, որոշուեցաւ հրաւիրել նոյն Խնամակալութիւնն յառաջիկայ նստին ներկայացնել իր հաշիւներն և բացատրութիւն տալ: — Նարլը-Գաբուի եկեղեցւոյն սեփական Օրթագիւղի մէջ գտնուած մէկ տունը թաղապետութեան ծախուած ըլլալով, Թաղ. Խորհրդոյ ատենապետ անձամբ ներկայացաւ, և առաջարկեց Խորհրդոյն՝ այդ կալուածի վաճառման արդեամբ նոր կալուած մը գնել: Տնտես. Խորհուրդն հաւանեցաւ, և յանձնարարեց յարմար կալուածներ գտնելով ծանուցանել, ներկայացնելու համար Քաղ. Ժողովոյ հաւանութեան:

— Գումգափուի և Սամաթիոյ սափրիչ արհեստաւորք իրենց բարի սովորութեան համեմատ Օգոստոս ամսոյ մէջ ալ Ազգ. Հիւանդանոցի բոլոր պատսպարեալներն ածիլած և մազերնին կտրած են:

— Ենի Գաբուի Տ. Խաչատուր Ս. քահանայ Տ. Գաբրիէլեան, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ բարեսէր ազգայիններէն 5750 ղրշ. հաւաքելով 4500 օխա հաց նուիրած է Ազգ. Հիւանդանոցին:

Առջի օրը Գատըգիւղի Ս. Թագաւոր եկեղեցիին մէջ կատարուեցաւ Հուգուգի դատարանի անդամ Մելքոն էֆ.ի կնոջ, Տիկին Բուրպուլ Պարոնիկեանի յուղարկաւորութիւնն, ի ներկայութեան խուռն բազմութեան, որ կ'բաղկանար գլխաւորաբար դատարանի անդամներէ, հայ և օտար փաստաբաններէ, սեղանաւորներէ, եւն: Մեռելական տան մէջ հոգեհանգստեան աղօթք կարդացուելէ ետք, դագաղը դուրս հանուեցաւ եկեղեցական թափօրով, որուն առջեւէն խումբ մը տղաք կ'երթային, Պարոնիկեան Մելքոն էֆ.ի և զաւակաց, և Պարոնիկեան Յովհ., Զաւրեան Լեւոն, Ծովիկեան Սեդրաք և Գուրգէն Խաչիկ էֆ.ներու և ուրիշ ընտանիքներու կողմէ ղրկուած պսակներ տանելով: Յետոյ կուգար եկեղեցական թափօրն որուն կ'նախագահէր Տ. Գրիգորիս Արքեպս. Յովհաննէսեան, և կ'մասնակցէին Տ. Գրիգորիս Սրբ. Ալէքաթճեան, վարդապետներ և 20է աւելի քահանայք: Երբ դագաղը կ'անցնէր Մօտայի Այա-Թրիատա եկեղեցւոյ առջեւէն, նոյն եկեղեցւոյ զանգակները տխրագին կ'հնչէին: Եկեղեցւոյն մէջ Հոգեհանգստեան պաշտօնէն յետոյ Ալէքաթճեան Սրբազան սրտառուչ դամբանականով մը գովասանեց հանգուցելոյն համեստ կեանքն իբրեւ օրինակելի, տիպար մայր և առաքինի ամուսին: Դագաղն եկեղեցիէն դուրս հանուելով, երբ Յունաց Այա Էֆիմիա եկեղեցւոյն առջեւէն անցաւ, նոյն եկեղեցւոյն զանգակներն ալ սկսան հնչել: Յուղարկաւորներէն մեծ մասը կառքերով մինչեւ Սկիւտարի գերեզմանատունն հետեւեցան դագաղին, և հոն վերջին անգամ իրենց ցաւակցութիւնն յայտնեցին հանգուցելոյն ամուսնոյն և զաւակաց: Երկու օրէ ի վեր զանազան գաւառներէ ցաւակցական հեռագիրներ կ'հասնին Պարոնիկեան Մելքոն էֆ.ի:

Մելքոն էֆ. Պարոնիկեան և իր զաւակունք, ինչպէս նաեւ Յովհաննէս Պարոնիկեան, Տիոնեան, Զանդիկեան, Ծովիկեան, Սագաեան, Յ. Կիւլպէնկեան և Սուքիասեան ընտանիքներն իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց՝ որք հանգուցեալ ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ ԲՈՒԲՈՒԼ ՊԱՐՈՆԻԿԵԱՆԻ յուղարկաւորութեան ներկայ գտնուելով իրենց ցաւակցութիւններն յայտնեցին:

«ԲՒՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

ՑԱԿ. ՃԷՎ. ԷՖ. (Տօքաթօղլու Գասաբա.)—Կրնաք ղրկել 70 հատ նամակի բուլ 40 փարանոց, ապահովագրեալ նամակաւ:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՍԷԼԱՄԼԸՔԻ արարողութիւնն երէկ կատարուեցաւ Համիտիէ մզկիթին մէջ: Վեհ. Սուլթանը, միջօրէին, կառքով յիշեալ մզկիթը գնաց և Ուրբաթու աղօթքէն վերջը, հանդէսով Կայս. Պալատ վերադարձաւ: Հիւրանոցին մէջ կ'գտնուէին ֆրանս. դեսպան Մ. Քանպոն, իր Ա. Թարգմանին հետ, սպանիական և հոլանտական դեսպանները, Սըր Ա. Պարթլէթ և որդին եւ այլ օտարազգիներ որոցմէ ոմանք կայս. մեծարանաց արժանացան:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՋԻՆՈՒԹԻՒՆ

«Երէկ, Ուր. Սէլամլըքի արարողութենէն վերջը, Վեհ. Սուլթանին կողմէ շնորհեալ արտօնութեամբ, ֆրանս. դեսպան Մ. Քանպոն պատիւ ունեցաւ Ն. Վեհափառութեան ներկայանալու ոչ-պաշտօնապէս:»

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ. — Պետական Խորհուրդն 113,000 ղշ. սահմանեց Երուսաղէմի կրօնական շէնքերուն նորոգութեան համար:

—Օսմանեան Հեռագրաց և Թղթատարական Վերատեսչութիւնն որոշեց Երուսաղէմ ղրկել քանի մը պաշտօնեաներ, տեղւոյն թղթատարական պաշտօնատան գործերը կանոնաւորելու համար: Րայիֆ էֆ. նախընթաց օրն այս նպատակաւ ուղեւորեցաւ Երուսաղէմ:

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆ որոշեց արտօնել կալուածներու շինութիւնն ա'ն հողերու վրայ որք օսմ. և օտարահպատակ կրօն. հաստատութեանց կ'վերաբերին և իսլամ գերեզմանատանց և մզկիթներու կից կ'գտնուին: Այս կարգի հողերն արտօնուած են նաև ըստ օրինի փոխանակուելու ուրիշ քրիստոնէի մը վրայ: Այս որոշում հաղորդուեցաւ Տէֆթէրհանէի Վարչութեան:

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԿՇԻՌՔ. — Պետական Խորհուրդն որոշեց խստիւ արգիլել նոր կշիռներու գործածութիւնն, եւ միայն Էնտազէի և տըրհէմի տեղ մեթրոյին գործածութիւնն ընդհանրացնել: Այս մասին հրահանգ տրուեցաւ Թաղապետութեանց:

ՕՍՄ. ԲԱՆԱԿ.—Կայս. հրամանաւ, Օսմ. Բ. և Գ. զօրաբանակներուն վրայ յաւելուածական վաշտեր պիտի աւելնան: Սպարապետութեան խնդրանօք, Ներքին գործոց նախարարութիւնն հրաման ղրկեց քաղաքային իշխանութեանց, որպէս զի իրենց աջակցութիւնն ընծեռեն այս նոր վաշտերուն կազմութեան համար:

Ի ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏ. — Ֆրանսական, անգլիական, իտալական և ռուսական դեսպանատանց Ա. Թարգմանները, նախընթաց օրը Կայս. պալատ երթալով, տեսակցութիւն մ'ունեցան կայս. պալատան Ա. Քարտուղար Թահսին պէյի հետ:

ՍՊԱՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ խնդրանօք, Բ. Դուռն հրաման ըրաւ ելմտական նախարարութեան կարելի եղածին չափ շուտով վճարել Կարմիր ծովու Օսմ. մարտանաւուց ածուխ հայթայթելու համար անհրաժեշտ եղած գումարները:

ԿՐԵՏԷ.—Անգլիական կառավարութեան առած ամենէն վերջին լուրը սա է թէ Գանիայի մէջ հրդեհը դադրած է: Չերմայտ գնդապետ Անգլիայէ մեկնեցաւ Կրետէ, իր պաշտօնը վերստանձնելու համար:

ՀԱՆԵԱՑԷ կ'գրեն թէ շատ մը քրիստոնեայ ընտանիքներ եւ շոգենաւ նստելով գաղթեր են այն կողմերէ: Քանտիայի մէջ օճառի գործարաններ ալ այրելուն պատճառաւ, համբաւաւոր Քանտիայի օճառին գինը վրայ դրած է: [Քանտիայի վաճառականներուն կողմէ Կ. Պոլիս գրուեր է օճառի, ձէթի և այլ վաճառականներու թէ առ այժմ դրամածրարներ կամ յանձնարարութիւններ չղրկեն:]

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.—Աւստրիոյ Էլիզապէթ կայսրուհւոյն յուղարկաւորութիւնը մինչ այս առաւօտ Վիեննայի մէջ կ'կատարուի, Բերայի Սանդա-Մարիա եկեղեցւոյ մէջ ալ այս առաւօտ կատարուեցաւ հոգեհանգստեան արարողութիւն մը, որուն ներկայ գտնըւեցան աւստրիական դեսպան Պառոն Քալիչէ՝ դեսպանատան պաշտօնատարներով, դեսպանական մարմինն, ի դիմաց կայս. կառավարութեան 23 բարձրաստիճան պաշտօնատարք, կրօնական հաստատութեանց հոգեւոր պետերուն կողմէ ներկայացուցիչներ եւն: Կայս. Պալատան երաժշտաց խումբէն երկու օտարազգի արուեստագէտներ մասնակցեցան ձայնաւոր Պատարագին, որ մատուցուեցաւ կայսրուհւոյն հոգւոյն համար:

—Ի յարգանս կայսրուհւոյն, այսօր գոց են բոլոր աւստրիական հաստատութեանց վաճառատուններն, ինչպէս նաև Արեւելեան Երկաթուղեաց Ընկերութեան գրասենեակները:

ԱԾՈՒԽ ԵՒ ՓԱՅՏ. — Արդէն ծանուցինք թէ Հանքաց և Անտառաց նախարարութիւնը Սէլանիկի Պանքային տասն տարուան մենաշնորհ տուած է Քէչէնտիրէի և Լանկազայի անտառներէն 50 միլիոն օխա ածուխ պատրաստելու և ծախելու: Յիշեալ անտառներն ասկէ տասն տարի առաջ վարձու տրուած էին Աբիկ էֆ. Ունճեանի, ածուխին իւրաքանչիւր հարիւր օխան 5 ղրշ. 8 փր.ի հաշուով: Վարձակալը քանի մը հազար ոսկւոյ փոխարէն իր իրաւունքը ծախած էր Սէլանիկի Պանքային: Այս անգամ պայմանաժամը լրացած ըլլալով, Աբիկ էֆ. թէև նորոգել ուզած է պայմանագիրը, բայց ձեռնհաս պաշտօնարանը նոյն արտօնութիւնը տուած է Սէլանիկի Պանքային: Ուրիշ ձեռնարկուներ ալ նոյն անտառներէն ածուխ պատրաստելու արտօնութիւն խնդրեր են, բայց իրենց առաջարկը մերժուեր է:

—Ունճեան Աբիկ էֆ. Թէքուչի եւ շրջակայ անտառներէն աւազ եւ փայտ կտրելու համար որոշեալ պայմանաժամով պայմանագիր մը կնքեր է ձեռնհաս պաշտօնատան հետ, և ապա իր այս արտօնութիւնը ծախեր է Եուսուֆ փաշայի, կ'ըսէ Իգտամ:

ԹՐԱՄՈՒԷՅԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆ, ինչպէս ծանուցած էինք, Կայս. կառավարութենէն արտօնութիւն խնդրած էր, փոխանակ ձիու, ելեկտրական ոյժով վարել իր կառքերը: Ընկերութիւնը կ'խնդրէ նաև որ իր մենաշնորհի պայմանաժամը 75 տարի երկարի, և կ'խոստանայ չորս նոր գիծ շինել պարտաւորիչ կերպով.—Սուլթան Պայազիտէ՝ Էտիրնէ Գափու, Էմին Էօնիւէ՝ Էյուպ, Շիշլիյէ՝ Թաթավլա և Կալաթա Սէրայէ՝ Թիւնէլի հրապարակը: Բաց աստի կ'խոստանայ, բայց ըստ կամս, 5 գիծ եւս շինելով Թօփգափուի ու Էտիրնէ գափուի գիծերը միացնել Ետիգուլէի պարիսպէն դուրս. կամուրջներուն վրայէն գիծեր ձգելով միացնել երկու կողմերու թրամուէյները, և Պաղչէ գափուէ Սպարապետութեան Դուռը, Կալաթա Սէրայէ Թօփհանէ, և Թագսիմէ Տօլմա Պաղչէ նոր գիծեր շինել են են: Բաց աստի, ընկերութիւնը արտօնութիւն կ'խնդրէ կարասի փոխադրելու, իւրաքանչիւր քիլոմէթրի փոխարէն որոշ վարձ մ'առնելով:

Ի՞նչ աղուոր ծրագիր, բայց գործադրելու կարո՞ղ է, հոս է խնդիրը: Եթէ ներկային վրայ դատել հարկ ըլլայ, ամէն ոք մեզ հետ թերահաւատելու իրաւունք կրնայ ունենալ:

ՄԱՔՍԱՑԻՆ Վերատեսչութիւնն հրահանգ խնդրեց Բ. Դռնէն թէ Եւրոպայէ բերուած կենդանիներն, որք հին և նոր օխաները միանգամայն ցոյց կուտան, ի՛նչ ընել պէտք է: Ասոնք առ այժմ մաքսատան մէջ վար կը դրուին, մինչև որ Պետական Խորհուրդն այս մասին որոշում մը տայ:

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ ԲԺԻՇԿՆԵՐ.— Ձեռնհաս պաշտօնատունն որոշեց պաշտօնանկ ընել այն թաղապետական բժիշկներն որք հիւանդ բանտարկեալներէ այցեգին կ'պահանջեն, մինչդեռ իրենց պարտականութիւնն է ձրիապէս դարմանել բանտարկեալները:

ՆԻԿՈՄԻԴԻԱՅԷ մեզ կ'գրեն Սեպտ. 1 թուով.—«Էօրիւճի եցի Իպրահիմ աւազակաց կողմէ լեռը տարուած էր: Ցարդ թէև քանի մը կասկածելի առնաւուտներ ձերբակալուած են, բայց բուն աւազակներէն և Իպրահիմէն լուր մը չկայ: Միւթէսարրըֆն ոստիկան-զինուորներով դեռ կ'խուզարկէ նոյն կողմերն, որով յուսալի է թէ աւազակներն ի մօտոյ ձերբակալուելով, արդարութիւնը պիտի գործադրուի:

—«Կէմլէյիկէ Սէօլէզ ճամբորդող կառքի մը դէմ անծանօթ աւազակներ ելած են անցեալ շաբթու, և կառքէն երեք ճամբորդ Հայեր առեւանգած: Աւազակները կառապանի միջոցաւ թէև 3000 ոսկի փրկանք պահանջեր են, բայց զրոյցի մը նայելով, առեւանգեալք 2—300 ոսկի փրկանք տալով ազատեր են:

—«Անցեալ շաբթու ալ Կէյվէյի կողմերը մաս մը աւազակներ՝ ճամբան կապելով, հետզհետէ հասնող խումբ մը ճամբորդներ կողոպտեր են:

—«Տարւոյս արմտեաց բերքն 50,% պակաս եղած է: Տեղական ցորենը 40 փր. վարսակ-գարի 30 փր. ընթ. դրամ գնող մինչ չի պակսիր: Ցարդ 10 փր. կ'փնտռուի՝ բայց չկայ: Եգիպտացորենն ալ, որ առատ ըլլալ կ'խոստանար, անցեալները տեղի ունեցած քանի մը օրուան աննպաստ օդերէն մասամբ աւրուած է որով այդ բերքն ալ միջին է:»

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՈՒՍԱՆՈՂՔ. — Պետական Խորհրդոյ որոշմամբ, քաղաքային բժշկական վարժարանի դաւառացի հայ և յոյն ուսանողք, իրենց ուսանողութեան շրջանին մէջ, զինուորական տուրքէ ազատ պիտի մնան, բայց շրջանաւարտ ըլլալէ վերջը, գաւառներու մէջ գէթ երկու տարի թաղապետական բժշկի պաշտօն վարելու պարտաւոր պիտի ըլլան:

ՍԿԻՒՏԱՐ, Պաղլար-Պաշի թաղը, Մկրտիչ պէյի տան մէջ, նախընթաց գիշեր հրացանի պայթիւններ լսուեցան: Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց տանուտէրը՝ Գառնիկ աղան, որ հարցաքննուելով ըսաւ թէ պարտէզին մէջ տեսած գողերը վանելու համար հրացան պարպած էր, սակայն ոստիկանութիւնն յետ քննութեան հաստատած ըլլալով որ արբեցութեան հետեւանօք հրացան արձակած էր, որոշուեցաւ օրինաց տրամադրութիւնն ի գործ դնել անոր նկատմամբ: (Սէրվէդ)

ԹՈՒԶ. — Թէև այս տարի թուզի բերքը սովորականէն շատ պակաս է, սակայն գիներու բարձրութիւնը քանակութեան պակասութիւնը պիտի փոխարինէ: Մայրաքաղաքս հասած հեռագիր մը կ'ծանուցանէ թէ թուզի գինն սկսած է զգալի կերպով բարձրանալ Եւրոպական հրապարակներուն վրայ:

ԱԼԹԸ ՄԻՐՄԻՐԻ ՀՐԴԵՀԸ

Երէկ Սամաթիոյ Ալթը-Միրմէրի թաղը գրեթէ մեծ մասամբ հրոյ ճարակ եղաւ: Հրդեհը ծագեցաւ ժամը 7½ին, Անասթօ անուն յոյն մանկաբարձի մը տան վերնայարկէն, և թէև այս անգամ ջրոյ առատութիւնը չէր պակսեր, զի Հայոց Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ և Էսկի-Ալի-Փաշա մզկիթին աւազաններն առատ ջուր մատակարարեցին, սակայն փայտաշէն տուներու խառնութիւնը պատճառ եղաւ հրդեհին ծաւալման: Միւս կողմէ սաստկաշունչ հով մ'ալ ինքնին մեծ արգելք կ'յարուցանէր մարդկային ճիգերուն դէմ: Այս ծախիչ սպառիչ հրդեհն հազիւ 10½ին զսպուեցաւ, Նոր-Թաղի հայոց եկեղեցւոյն շրջակայ տուները մոխիր դարձնելէ վերջ: Այրած շէնքերուն թիւը թէև դեռ չէ ճշտուած, սակայն 100էն աւելի է, կ'ըսուի, ասոնց մէջ է նաև Յունաց դպրոցը: Հրդեհին ծագումէն անմիջապէս վերջը, Պոլսոյ զինուորական հրամանատար Սաատէտտին փաշա, ոստիկանութեան նախարարը, Զէչէնէի փաշա, ոստիկանապետ Եդհէմ փաշա, Քաղաքապետութեան քննիչ Օսման պէյ հրդեհին վայրը փութալով, թէև ամէն ջանք ի գործ դրին հրդեհին ծաւալումն արգիլելու համար, սակայն տուները խիտ առ խիտ և փողոցները նեղ ըլլալով, հրդեհը երեք թեւի բաժնուեցաւ: Վեհափառ Սուլթանը բազմաթիւ թիկնապահներ փութացուց հրդեհին վայրը, հրաման ընելով ապահովել հրկիզելոց հանգստութիւնը: Ըստ այսմ, Քաղաքապետութիւնն յարմար վայրերու մէջ տեղաւորեց հրկիզեալներն, որոց ամենքն ալ աղքատիկ ընտանիքներ են, Հայ և Յոյն: Նոր-Թաղի ոստիկանութեան Քոմիսէրը պէտք եղած հսկողութիւնը կատարեց հրկիզելոց գոյքերը գողութենէ պահպանելու համար: Հրկիզելոց ուտեստ և անմիջական պիտոյքներ բաշխուեցան Քաղաքապետութեան կողմէ:

—Վերջին տեղեկութեան մը նայելով, շատ մը տուներ իրենց կարասիներով այրեր են, զի բնակիչք հազիւ կրցեր են ազատել իրենց հոգին:

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՀԱՄԱՐԱԿԱԼ ՄԸ, քաջահմուտ հայ. անգլ. գաղ. և տաճկ. լեզուներու, և միանգամայն վարժ առեւտրական գործառնութիւններու, կը փափաքի միայնուն կամ այցելու գրագրի պաշտօն ստանձնել: Դիմել Բէյօղլու: 4—1

ԱԶԴ.— Վկայեալ ուսուցիչ մը, որ երկար տարիներ լաւապէս պաշտօնավարած է գաւառներն, եւ երկու տարիէ ի վեր Պոլսոյ Ազգ. կարեւոր Հաստատութեան մը դաստիարակ ուսուցչի պաշտօնը կ'վարէ գոհացուցիչ կերպով, պատրաստ է Պոլսոյ թաղերէն միոյն մէջ դաստիարակ ուսուցչի կամ Տեսչի պաշտօն ստանձնել: Դիմել Զաքմաքճըլար, Մեծ Նոր խանի դրան դիմաց Մ. Մատղաչեանի: 3—1

ՓՈՐՁԱՌՈՒ եւ երաշխաւորեալ երիտասարդ մը, հմուտ, հայ. թուրք. ֆրանս. լեզուաց եւ մանաւանդ լաւ տեղեակ հայ-եկեղեցական երաժշտութեան՝ պատրաստ է ստանձնել ուսուցչութեան եւ երաժշտութեան պաշտօն թէ աստ եւ թէ ի գաւառս: Դիմել Բերայի գերեզմանատան եկեղեցին: 5—1

ԲԱՆԱՒՈՐ ԵՒ ԳՐԱՒՈՐ
ԹՈՒՂԹԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆՑ

Դ. տարին այս անգամ մանկավարժութեան նոր պահանջներու համեմատ ընդարձակուած և հրապարակ ելած է: Այս առթիւ կ'ծանուցանեմ դաւառացի Պատ. ուսուցիչներու նոր

«ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ»ԻՍ

(Տարրական դասընթացք Ա. տարի)

հրատարակումն, որ Սեպտ. ամսուան մէջ ամբողջապէս աւարտելով 120 ԱՐՏԱՑԱՑՏԻՉ պատկերներով լոյս պիտի տեսնէ: Սոյն Ընթերցարանը Տարր. դասընթացքի Ա. Տարիին բոլոր առարկաներն ընթերցման ձեւին տակ կ'պարունակէ, որով աշակերտն առանց ուրիշ դասագրքի պէտք ունենալու, անկէ պիտի սովրի լեզու, կրօնք, աշխարհագր., երկրաչափ., բնական գիտութիւն, գիր և գծագրութիւն: Նկարագիր կազմող նիւթերը տոհմային կեանքէն առնուած են, իսկ ոտանաւորներն հին ու նոր ժամանակներու մէջ երգուած դասական ժողովրդային երգեր են: Կ'պարունակէ նաեւ ազգ. առածներ, հէքեաթներ և հանելուկներ: Եթէ դաւառացի ուսուցիչներ նամակով դիմեն, պատրաստ եմ մէյմէկ օրինակ ձրի ղրկել «Դպրոցական կարգապահութիւն» անուն գործին հետ:

Ա. Յ. ՊՈՅԱՃԵԱՆ

Հասցէ 6—6

Աբէօտ. Յ. Պոյաճեան Կ. Պոլիս Օրթաքէօյ.

ԱՅՍ ԱՒՈՒՐ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ԿԱՅՍՐՈՒՀԻԻՆ ՄԱՀԸ.—Վիլհ'լմ Կայսրն այս առտու կանուխէն Վիեննա հասաւ իր հետեւորդներուն հետ. յուղարկաւորութենէն վերջ Վիեննայէն պիտի մեկնի: Կայսրուհիին յուղարկաւորութեան բաց ի Վիլհէլմ Կայսրէն ներկայ պիտի ըլլան Պավիերայի խնամակալ իշխան Լուիթբօլտ, Սաքսոնիոյ Ալպէրդ, Ռումանիոյ Կարոլ, Սերպիոյ Ալեքսանդր թագաւորները, Ռուսիոյ Կայսեր կողմէ Ալեքսիս մեծ-դուքսն. և յանուն Իտալիոյ թագաւորին գահաժառանգ Էմմանուէլ Վիքթոր և Անգլիոյ թագուհիին ներկայացուցիչ Քէմպրիճի Ճորճ իշխանը, Սաքս-Վէյմար-Այզենախ, Մէքլէմպուրկ-Շվէրինի Ատոլֆ Ֆրիտրիխ, Ֆրիտրիխ Պասէնի, Հէնձոլլէրն Վիլհէլմ, Ֆլանտրի կոմսին որդին Ալպէրդ իշխանն ու մեծ դուքսերը: Կայսրուհիին մեռելակիր կառքն, որ առանձին շոգեկառքի մը կցուած էր, Լօզանի, Պէռնի, Զիւրիխի և Աւստրիական քաղաքներու կայարաններն հասած պահուն, աչազին բազմութեան կողմէ ցաւակցական ցոյցերու առարկայ եղաւ:

—Սպանիոյ արքունիքը 21 օր սուգ պահել որոշեց Աւստրիոյ Կայսրուհւոյն մահուան առթիւ:

—Կայսրուհիին անգլիերէնի և յունարէնի ուսուցիչ Մ. Պարքըր, որուն հետ կայսրուհին նոր յունարէնի կ'թարգմանէր Շէյքսբիրի խաղերը, կ'պատմէ թէ կայսրուհին ասկէց քիչ ժամանակ յառաջ օր մը ըսաւ իրեն. «ամենէն մեծ փափաքս է արագ և անվիշտ մահ մը ունենալ, չեմ սիրեր անկողնիս մէջ մեռնիլ»: Մր. Պարքըր կայսրուհիին մեռնելէն շաբաթ մը յառաջ անոր քով կ'կարդար Մր. Մարիոն Քրաֆորտի նոր վէպը: Այս վէպը դիտմամբ ընտրած էր Սիկիլիացի Մաֆիայի արարքներուն նկարագրութեան համար, որպէս զի անուղղակի կերպով կայսրուհիին հասկցնէ թէ իր անձին համար պէտք չէ որ այնքան անհոգ ըլլայ և առանց մարդու շրջագայի ասդին անդին. կայսրուհին Ժընէվէն Րոչիլտ պառոնուհւոյն զբօսանաւը երթալ մերժեց, և նախամեծար համարեց գիշերն անցընել Բոռիվաժ պանդոկին մէջ: Իր հետեւորդներէն ամենքն ալ Մոն տը Քո ղրկեց առաջուընէ, իր քով պահելով միայն Զթարի կոմսուհին և սպասաւոր մը, որոց հետ երկրորդ օրը նաւելով պիտի երթար հոն:

[Նոյէ Ֆրայէ Բրէսէ, 15 Սեպտ.]

ՖԱՇՈՏԱՅԻ խնդրոյն վրայ գրած մէկ յօդուածին մէջ Թան կ'ըսէ. «Եթէ Ֆաշոտա առողջարար օդի տեսակէտով բնակութեան յարմար տեղ չէ, բայց դիւանագիտական տեսակէտով առաջին կարգի դիրք մ'է Նեղոսի հովտին մէջ անցած դարձածները դիտելու համար: Շատ լաւ կ'ըմբռնենք Անգլիոյ ժողովրդին սրտնեղութիւնը, քանի որ մինչեւ հիմա կ'կարծէր թէ Սուտանի գործերը Գահիրէի մէջ կրնան կարգադրուիլ փոքրաթիւ յանձնաժողովի մը կողմէ: Բայց խնդիրն ա'յդ չէ հիմա, պէտք է վերջնական որոշում մը տրուի: 1882էն ի վեր Ֆրանսայի տխուր փորձառութիւնն արդիւնաւոր եղաւ Անգլիոյ: Պարզ մենախօսութիւններով այլ ևս չի կըրնար վերջանալ Նեղոսի խնդիրը:»

—Էքլէռ կ'ըսէ թէ միջազգային դաշնադրութեան համաձայն Նեղոսի հովտին մէջ առաջին իրաւունք ունեցողը Ֆրանսա է, առաջին անգամ գացած ըլլալով այն կողմերը: Ժամանակն եկած է այս խնդիր վերջացնելու, վասն զի անկարելի է միշտ այսպէս աֆրիկեան վէճերով զբաղիլ:

ՍՊԱՆԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ.— Խորհրդարանին Սեպտ. 12ի նիստը փոթորկալից եղաւ: Ալմէնաս կոմս առանց աջ ու ձախ նայելու հարուածեց վերջին պատերազմական վարչութիւնն, և երբ ստիպեցին զինքն որ անուններ տայ պատասխանատու զօրավարներուն, ըսաւ. «Շա'տ աղէկ, քանի որ կ'փափաքիք: Ակնարկած զօրավարներս են Վէյլէր Զօրավար, Մարէշալ Պլանքօ և Զօր. Բրիմօ տէ Րիվէրա: Ասոնց հետ կ'դասեմ նաև Սէրվէրա Ծովակալը:» Այս յայտարարութեան վրայ արտասովոր իրարանցում մը եղաւ Խորհրդարանին մէջ:

—Մաքինլի նախագահ Քուպայի և Բորդօ-Րիքոյի ամերիկեան պատուիրակներուն հրահանգ ղրկեց որ բողոքեն այդ կղզեաց պետական դիւանաթղթերուն Սպանիա ղրկուելուն դէմ: Կ'ըսուի թէ այդ կարեւոր թղթերն արդէն նաւ դրուած են Մատրիտ ղրկուելու համար:

—1700 Սպանիացի գերիներ, որոց մէջ կ'գտնուի նաև Սէրվէրա ծովակալ, Ամերիկայի Բորթսմութ նաւահանգստէն ճամբայ հանուեցան Սեպ. 12ին: Քանի մը հազար Ամերիկացիք ծովեզերքը խռնուած կ'ծափահարէին Սպանիացիներուն:

—Քամպանիա Թրանսաթլանդիքը Նիւ Եորքէ մեկնեցաւ, Հաշտութեան Յանձնաժողովին ամերիկեան անդամները Բարիզ տանելու համար: Իրենց տրուած հրահանգները գաղտնի պիտի պահուին:

—Բորթօ-Րիքոյի մէջ գտնուող 11,000 ամերիկացիներէն 1,553ը հիւանդ են: Ասկէց առաջ այսչափ մեծ չէր հիւանդաց թիւը:

—Սպանիոյ ծովային նախարարը Փիլիփպեան կղզիներէն հետեւեալ կարեւոր հեռագիրն ընդունեց. «Կղզեխմբին մէջ մեր ունեցած տկար տարրերն ի մի հաւաքեցինք՝ Վիզայաս կղզիները պաշտպանելու և ապստամբներուն ցամաք ելնելն արգիլելու համար: Թնդանօթակիրներու փոքրիկ տորմիղ մը ապստամբաց նաւերուն դէմ ելաւ, որք Վիզայասի վրայ կուգային: Թշնամին հինգ նաւ ունէր, որոց մին բաւական մեծ: Կռուին առտեն ապստամբներուն բոլոր նաւերն ընկղմեցինք. մեր բնաւ կորուստ չունեցանք: Կ'կարծուի թէ քանի մը հարիւր ապստամբներ մեռած են:»

—Մատրիտի խորհրդարանին մէջ երեսփոխան մը առաջարկեց որ Հաշտութեան յիշատակագիրը երկու կողմէն ընդունուած ըլլալով, Միացեալ Նահանգներն իրաւունք չունին ո և է նոր պահանջում ընելու:

ԲՈՐԹՈՒԿԱԼԻ կառավարութիւնն ի մօտոյ պատուիրակներ պիտի անուանէ, Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Գերմանիոյ և Հոլանտայի պատուիրակներուն հետ Բորթուկալի ասիական և աֆրիկեան ստացուածոց սահմանագլուխները ճշտելու համար:

ՄԱՐՈՔԻ կառավարութիւնն Եւրոպայէ չորս փոքր շոգենաւ ապսպրեց, իբրեւ եզերապահ գործածելու համար զանոնք:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԵՍՊԱՆԱԽՈՐՀՈՒՐԴ մը պիտի գումարուի ծայրայեղ գաղափարներու ծառայողներուն դէմ, կ'ըսէ Պերլինէ Քէօլնիշէ Ֆոլքսձայթունկ թերթին քաշուած հեռագիր մը:

ԲՈՐԴ. ԱՐԹՈՒՐԻ նաւագործարանին շինութիւնն ի մօտոյ կ'աւարտի: Խաղաղական Ովկիանոսի ռուսական մարտանաւերը պիտի կրնան պէտք եղած բոլոր նորոգութիւնները հոն կրել: Հինգ վեց շաբաթէն Օլիմպիա գրահաւորին ծով իջեցուելու արարողութիւնը պիտի կատարուի Բեդերսպուրկի մէջ:

ԲՐՈՖ. ՎԻՐԽՈՎ Լոնտոն կ'երթայ յանուն Հքսլիի հաստատուած տարեկան բանախօսութիւնն ընելու բժշկական եւ բնախօսական յոյժ շահեկան խնդրոյ մը վրայ: Լորտ Լիսդըրի նախագահութեամբ, անգլիացի գիտնականք պատրաստութիւն կ'տեսնեն զինք արժանապէս ընդունելու:

ԳՆԴ. ՐՈՏՍ.—Կ'յիշուի թէ Մր. Սիսիլ Րոտսի եղբայր Գնդ. Րոտս աստիճանազուրկ եղած եւ բանակէն հանուած էր՝ Թրանսվալ արշաւելուն համար առանց հրամանի: Այժմ իբրեւ Թայմզի թղթակից վիրաւորուած ըլլալով Օմտուրմանի ճակատամարտին մէջ, պատերազմական նախարարին յանձնարարութեամբ, Թագուհին վերահաստատեց զայն բանակին մէջ:

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Գատըքէօյ, Մօտա

Վարժարանիս ուսումնական տարեշրջանը պիտի սկսի Սեպտ. 3ին ԵՇ. օր: Նոր աշակերտ դնելու փափաքողք կրնան դիմել նոյն վարժարանը Շաբթ. և Կիրակի օրերը, կամ Սեղբոս խան, Մխիթարեանց գրատունը, ԳՇ. և Ուր. օրերը: Վերատեսուչ

10—10 Հ. ՄԵՍՐՈՊ Վ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

Երէկ իրիկուն Բարիզի Սակարանը գոցուեր է Քոնս.ը 22 ղշ. 55 սնթ. ու Երկթ.ն ալ 109ուկէս փր. միալով: Լոնտոնինն ալ գոցուեր է Քոնս.ը 22 ղշ. 5 փր. միալով: Ըսել է կարեւոր փոփոխութիւն մը չեղաւ այս շաբթու գիներուն վրայ: Անգլ. Քոնսոլիտէն ինկաւ նորէն քիչ մը այս շաբթու իսկ Սպանիականը վրայ դրաւ: Սպանիականը 42.75 կ'արժէ:

—Այսօր Ղալաթիոյ Սակարանը գոց է, Հրէից տարեգլուխ ըլլալուն:

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ. Քոնս. Սէռի Դ.	Օ. Ո.	24	22
Ռումէլիի Երկաթուղի	Փր.	109 ⅛	
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	Օ. Ո	4	—
Թրամուէյ բաժնեթ.	ղրշ.	700	—
» ժուիսանս	»	200	20
Սոս. Օթ. Շանժ է Վալ.	Ա. Ո.	3	10
Քէչէի ժէնէրալ Օթթմ.	Օ. Ո	9	17
Տէրքոսի ջուրի Ընկ.	»	312	—
Քարափի Կ. Պոլսոյ	»	463	—

ԻՒՆԻՕՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՓԱՐԻԶ ՓՈՂՈՑ ԹԻՒ 15

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ ՀԻՄՆԵԱԼ 1828 — 1828 L'UNION DE PARIS — ԿԵՆԱՑ ՃԻՒՂ ՀԻՄՆԵԱԼ 1829

Դրամագլուխ և պահեստք Ֆր. 94 Միլ.	Դրամագլուխ և պահեստք Ֆր. 135 Միլ.
Հասոյթ 1896 տարւոյ » 18 »	Հատուցած վնասք » 90 »
Հատուցած վնասք » 215 »	Ապահովագրեալ գումարք » 246 »

Ընկերութեան դրամատունն է ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱՆ.
Թուրքիոյ գործակալութեան Տնօրէն Տ. ՍԻՄՈՆ ՔԱՑՍԷՐԼԵԱՆ
Կենաց ճիւղին տեսուչ Տ. ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ
Կ. Պոլիս, Կալաթա, Թահթաքալէ խան, Օսմ. Պանքային քով

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ԲԱՐԻԶ, 16 Սեպտ. — Դատական նախարար Մ. Սառիէն՝ Տրէյֆիւսի դատական թուղթերուն քննութիւնն աւարտելէ վերջ, յայտարարեր է թէ դատին վերաքննութեան դէմ օրինական արգելք չկայ:

ԼՈՆՏՈՆ.—Անգլ. մամուլը կ'հաստատէ թէ Ֆաշոտայի մէջ գտնուող զօրքերը ֆրանսական զօրքեր են:

ՎԻԵՆՆԱ.— Վիեննայի ժողովուրդն ամբողջ օրը կարգով անցաւ կայսրուհւոյն դագաղին առջեւէն: Բոլոր քաղաքին մէջ սուգի դրօշակներ և նըշաններ կախուած են, վաճառատուներու ամենամեծ մասը գոց է:

ՄՈՒԼԷՆ [Ֆրանսա]. — Այսօր մեծ ռազմափորձերն աւարտեցան փայլուն զօրահանդէսով մը, որուն ներկայ գտնուեցաւ Մ. Ֆէլիքս Ֆօռ: Ի պատիւ օտար սպայից տրուած հացկերոյթին, Զօր. Նէկրիէ բաժակ պարպեց Մ. Ֆէլիքս Ֆօռի կենաց, ու պատասխանելով ի վեր հանեց բանակին յատկութիւնները: «Կ'յուսամ որ, ըսաւ, ռազմափորձերուն ներկայ գտնուող սպայք լաւ յիշատակ մը պիտի պահեն իրենց Ֆրանսայի ընկերակցաց կողմէ եղած մտերմական ընդունելութենէն»: Քոննօթի դուքսը պատասխանեց Նախագահին, շնորհակալութիւն յայտնելով Ֆրանսացի սպայից եղած բարեկամական ընդունելութեան համար, և աւելցուց թէ կ'յուսայ որ Ֆրանսական և Անգլիական բանակներն երբեք թշնամի չեն ըլլար: Մ. Ֆէլիքս Ֆօռ Պատուոյ Լէգէոնի մեծ սպայի պատուանշանը տուաւ Քոննօթի դուքսին:

ԲԱՐԻԶ, 17 Սեպտ. — [Առտուան ժամ 1]. Մ. Ֆէլիքս Ֆօռ կէս գիշերին հոս հասաւ: Վաղը ներկայ պիտի գըտնուի Նախարարաց Խորհուրդին: Կը յուսացուի թէ որոշում պիտի տրուի Տրէյֆիւսեան խնդրին վրայ:

—Բիրերով զինուած անծանօթ 4 հոգի յարձակեցան և վիրաւորեցին զՖիլիպպէս Րօժէռ, որ տնօրէնն է վերաքննութեան կուսակից թերթի մը: Ասոնցմէ մին միայն ձերբակալուեցաւ:

ՎԻԵՆՆԱ, 16.—Բոլոր ժողովուրդն այսօր Հօֆպուրկի կայսերական մատուռը դիմեց գունդագունդ՝ իր վերջին մեծարանքը մատուցանելու կայսրուհիին: Մէկ քանիներ նուաղեցան ինկան՝ տաքութենէն:

—Հոս ժամանեցին Սաքսոնիոյ, Սերպիոյ թագաւորներն, Պուլկարիոյ իշխանն, Իտալիոյ գահաժառանգը, Գերմանիոյ վարչապետն եւն. եւն:

ՊԵԼԿՐԱՏ. — Լրագիրք կ'ծանուցանեն թէ նորէն անկարգութիւններ պատահեր են սահմանագլխին մօտ:

ՄԱՏՐԻՏ.— Թագուհին ստորագրեց այն հրովարտակն որով կ'ճշտուին սպանիական հողերու օտար Տէրութեան մը [Ամերիկայի] թողման ձեւակերպութիւնք:

ԱԶԴ.— Օսմ. լեզուի ուսուցման համար ամենաջերմ կերպով կ'յանձնարարուի Պէրպէրեան վարժարանի Տեսչութեան անդամ, Պետական Խորհրդոյ քարտուղար, Օսմ., Պարսկ. և Արաբերէն լեզուաց ուսուցիչ Պետրոս էֆ. Կարապետեանի ընտիր դասագրքերն որ թէ՝ Կրթական նախարարութենէ և թէ՝ Ուսումն. Խորհրդէն գնահատուած և ամենազգի վարժարանաց տեսչութիւններուն յանձնարարուած են: — Հեղինակին 18րդ երկասիրութիւն, «Իսլավէլի Նէվավէթէ կամ Մուխաստալ Միւնշաաթը ճէտիտէ» անունով հրատարակուեցաւ: Սոյն ընդարձակ ձեռագիր նամականին թէ՝ իր ձեւոյ պարունակութեամբ, թէ՝ գրին մաքրութեամբ և թէ՝ գրական ու օրինական ծանօթութիւններով տեսակին մէջ մէկ հատիկ է: Օսմ. լեզուով ամէն կարգի գրագէտներուն կը յանձնարարուի անգամ մը աչքէ անցընել: Գինը խիստ դիւրամատչելի է 6 ղրշ:—

Օսմ. լեզուի ուսուցիչ հանգուցեալ Պօղոս Գալըպճեանի Քաւաիդը կեդրոնատեղին է Պետրոս էֆ. Կարապետեանի դասագրոց կեդրոնատեղին որ է Պապը Ալի ճատէսի «Ճիհան» գրատան կից խանութը: Սոյն քաւաիդի գինը 20 ղրշ.էն 6 ղրշ.ի զեղչուած է, ի յիշատակ Պօղոս Գալըպճեանի անուան: Կ'գտնուի նաև Պալենց Գրատունը: 8—10

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԵՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000 000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 12,954,532
ՀԱՍՈՅԹ 1896 ՏԱՐԻՈՅ 2,981,236

ՆՈՐԹՀՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 4,893,700
ՀԱՍՈՅԹ 1896 ՏԱՐԻՈՅ 1,121,900

Ընկերութիւնքս իրենց Կ. Պոլսոյ միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ կ'առանձնեն ամէն կարգի ապահովագրութիւններ ընդդէմ Հրդեհի), աւելի օգտակար եւ աւելի դիւրագնի պայմաններով քան ուրիշ ամէն ընկերութեանց տեղերը, բազմատարբեր այն ջաջարձակ ապահովութեան զոր կ'ընծայեն իրենց դրամագլխոց մեծութեամբ եւ իրենց պահեստի մթերեալ գումարներուն առաւելութեամբ։ — Նաեւ երբ աղացոյց իրենց հասոյթ-ներուն, միայն Հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուժած վնասներն 29,000,000 Անգլ. Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
«ՄԱՐԻԹԱՅՄ»

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 500,000 — ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 102,345

Ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ ջրհեղեղութեան և տապաստանութեան մէջի ապրանքներն և գրաւածքարները խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուղղակի կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Մեհմէտ Ալի փաշա խան գետնայարկ Թիւ 21 և 22 կը. մեննակներն, առ ԳԱՌՆԻԿ Ց. ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։

ՔՐԷՏԻ ԼԻՈՆԷ

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԴՐԱՄԱԳԼ. 200 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ
Հաշուեկշիռ 'ի 31 Յուլիս 1898

ԳՈՅՔ

	Ֆր.
Պատրաստ դրամ սնտուկին և պանքաներուն մէջ	143,553,355.99
Առեւտր. Թուղթեր	672,248,093.69
Որբոռ	133,303,880 »
Ընթացիկ հաշիւք	350,333,589.48
Երաշխաւորութեամբ փոխատուութիւնք	126,612,464.23
Բաժնեթուղթ, մուրհակ, պարտաթուղթ և պետական արժեթուղթ	8,887,602.78
Անշարժ կալուած	30,000,000 »
Զանազան հաշիւներ	18,215,234.24
	1,483,154,220.41

ՊԱՐՏՔ

Աւանդ դրամ և ի տես մուրհակ	472,903,681.19
Ընթացիկ հաշիւք	553,668,894.81
Ընդունուած փոխանակագիրք	121,917,030.60
Պայմանաժամով մուրհակ	37,572,411.71
Զանազան հաշիւներ	47,062,202.10
Պահեստք	40,000,000 »
Արտասովոր պահեստ	10,000,000 »
Դրամագլուխ	200,000,000 »
	1,483,154,220.41

Հաշուետուութեններուն յար և նման է.
Նեգհ. Վարչ. Տնօրէն — Ընդհ. Տնօրէն
ՀԱՆՐԻ ԺԷՐՄԷՆ — Ա. ՄԱԶԸՐՍ

PILULES MOUSSETTE
ՄՈՒՍԷԹԻ ԴԵՂԱՀԱՏՆԵՐ
Կատարեալ յաջողութեամբ կ'բուժէ ՋՂԱՅԻՆ ՑԱՒԵՐԸ.
ԿԷՍ ԳԼԽՈՒ ՑԱՒԸ.
ՍԻԱԹԻՔ բուսած սասափկ յօդացաւը.
Ամէն օր առաւօտ իրիկուն մէկ մէկ դեղահատ։

CAPSULES MATHEY CAYLUS
ՔԱՊՍՈՒԼ ՄԱԹՀԷՅ ՔԱՅԼԻՒՍ
Բիւպէյպով, Քօբայիւի խէժով և Սանթալով պատրաստուած. կ'բուժէ ՓԱՄՓՈՒՇՏԻ և ՄԻԶԱՆՑՔԻ հիւանդութիւնք. Օրը 8—10 հատ կ'առնուի։

GOUTTES JAPONAISES
DE MATHEY CAYLUS
ՄԱԹՀԷՅ ՔԱՅԼԻՒՍԻ ՃԱՊՈՆԻ ԿԱԹԻԼՆԵՐԸ
ԱՄԵՆԱՍԱՍՏԻԿ ԱԿՌԱՅԻ ՑԱՒԵՐԸ վայրկենաբար կ'բուժէ, առանց կրկնուելու։

Այս դեղերը կ'ծախուին Թուրքիոյ ընդհանուր դեղարաններուն մէջ։ 52—42

ֆրէտ. ԼԷՅԼԱՆՏ ԵՒ ԸՆԿ.

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Լիվըրփուլի և Արեւելեան Միջերկրականի բանուկ շոգենաւեր

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Վիքթորիան	10500	Ֆլավիան	3500
Ասմէնիան	10500	Էմիլիըն	3500
Քէլթիքեան	10500	Բըրմիըն	3000
Լանքաստրիան	9000	Ալէքիրեան	2500
Ֆիլատելֆիա	9000	Արգալեան	3500
Գալլիզեան	8000	Աթէնեան	2500
Ճօրճեան	8000	Անատոլուգեան	2500
Պատգոնեան	8000	Ալղաշեբն	2500
Ֆիրճինեան	8000	Լէսպեան	2000
Քալէբնեան	3700	Մինթօ	900
Վալօնեան	3700	Օբօրդօ	800
Ֆլամինեան	3700	Լիսպօն	800
Ֆոալեան	3500		

Ֆալեն շոգ. նաւապետ Լիթլըր, Բոթիէն գալով դէպ ի Սեպտ. 3 անյապաղ պիտի երթայ Լիվըրփուլ։

Արքեան շոգ. նաւապ. Հիթ, այս շաբթու կ'մեկնի ուղղակի ի Լիվըրփուլ։

Ֆալէն շոգ. նաւապ. Լոկըն, Լիվըրփուլ կ'սպասուի առմաղա 8ին։

Պատուիրատուներէն կ'խնդրուի ի բինց ապրանքն այլուր փոխադրելու կամ Ղալաթիոյ մաքսատունէն քաշելու համար իրենց հրահանգը գրել շոգենաւին ժամանելէն 24 ժամ առաջ։

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել առ ԷՏՎԱՐ ԼԱՑՕՆԵԷՆ Մեհմէտ Ալի փաշա խան, թիւ 1 Ղալաթիա

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. — Ա. Եւրոպայի եւ Տաճկաստանի միջեւ առեւտրական յարաբերութիւնք ընդարձակելու, Յակոբ Մաղաքեան' տարիներէ ի վեր հաստատուած ի Նափոլի, փորձ յանձնառատար, կ'կատարէ ապրանաց առեւտրական գործողութիւններ. — Բ. Դէպ ի Մ. Նահանգներն ամէնէն կարճ ճամբան Նափոլի ըլլալով, շոգենաւային մեծ ընկերութեանց հետ կնքած պայմանագրութեամբը, շատ աժան պայմաններ կ'յայտնէ ճամփորդին. — Գ. Եթէ Ֆլորիօ Ռուպատինօ շոգենաւական ընկերութեան դիմաւ եւ յայտնուի թէ Նափոլի Մաղաքեանի կ'երթան, առանց այն դրէյ կ'առնեն զօգթականք մասյն. — Դ. Այս ընկերութեան շոգենաւը կարող են ուրիշ օ եւ է շոգենաւով մեկնիլ ի Պիրէոն, եւ հոն նոյն ընկերութեան շոգենաւով գալ Նափոլի. — Եւ Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել հետեւեալ հասցէին։

Jacques Maghakian
Vico III del Piliero N. 4
(Italie) Naples
(Հեռագրի հասցէ)
Maghakian Naples

ԼԱ ՆԻՒ-ԵՈՐՔ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՄԵՆԱՀԻՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿ. ԿԵՆԱՑ ՎՐԱՅ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ Ե'ՒՐՈՊԱ

Բարիզ 1 և 3 Լը Բէլթիէ փողոց (Պուլվառ տէ Իթալիէնի անկիւնը)։ Ընկերութեան չէնքերն այժմ կը վերաշինուին, որով իր գրասենեակներն առժամապէս փոխադրուած են Նոդր-Տամ տէ Վիքթուար փողոց Թ. 42

1898 Յունուար 1ին ամբողջովին երաշխաւորուած վճարելի ապահովութեանց գումարն է ՉՈՐՍ ՄԻԼԻԱՌ ՔԱՌՍՈՒՆ ՄԻԼԻՈՆ Ֆր. Ապահովագրութիւն որ կ'ունի 4,545,160,943 Ֆր. Ընկերութեան հիմնուելէն ի վեր' 1845' ապահովագրեալներու վճարած' մէկ միլիոն 320 միլիոն.

1898 ին հնչուն դրամով վճարելի շահերն են 14,400,000 Ֆր., 1897 էն 1,424,000 Ֆր. աւելի։

ԼԱ ՆԻՒ ԵՈՐՔ ունի 300,000 է աւելի անդամ, որք Ընկերութիւնը կը կազմեն, որոց կ'պատկանի Ընկերութիւնն և որոց կ'վերաբերին Ընկերութեան բոլոր շահերը։ Նաեւ մասնակից է) եւ կամ առկուին չէք, խիստ շահեկան է հեղ համար ձանչնալ Ընկերութեան մասնաւոր կարգադրութիւնները։ Օրինակի համար մանրամասն տեղեկութիւններ ուղեցէք երրեք հասոյթներ գործ ապահովագրութեան վրայ որ հարկերին չափս երաշխաւորել առկու ունի. նոյնպէս առեւտրականներու եւ արուեստ մեծով ապահովագրութեան վրայ, ի դէպ մահու որոշեալ ժամանակամիջոցի մը մէջ։ Աւելի ընդարձակ տեղեկութիւններու համար դիմել առ

Տնօրէնութիւն ի Թուրքիա
Ճ. ՌՒ. ՀՈՒԻԹՕԼ ԵՒ ԸՆԿ.
Բենքի-Պատուիրակ
Ա. ՋՈՒՀԱՃԵԱՆ
Վօյվօտա փողոց, Վիքթորիա խան Ղալաթիա

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Կ'ուզէ՞ք հոգուստի անգլ. եւ ֆրանս. կերպասներ. — Դիմեցէք Պոհճէ Քարսը Համիտիէ ճառաւէսի Թիւ 38, Օհան էֆ. Կիւմիշեանի վաճառատունն, ուր պիտի գտնէք եղանակին նորաձեւութեան համաձայն ընտիր կերպասներ։ Փափաքողաց հրապարակի վրայ ծանօթ դերձակի մը ձեռամբ և աժան գնով կարել կ'տրուի։ — Վճարման դիւրութիւն։ 70—6

ՌՈՍԻԱ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

COMPAGNIE ROSSIA A ST PÉTERSBOURG

1881 Մարտ 20 ին կայսր. հրաման որաւնեալ Ընկերութեան կեդրոնատեղին Բեթերսպուրկ Ընկերութեան ապարանքը, Մեծ Մորսքայա Թ.37 Ապահովագրութեանց ճիւղեր ՀՐԴԵՀ. — ԿԵԱՆՔ. — ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. — ԱՐԿԱԾ։

Ընկ. դրամագլուխ ամբողջովին վճարուած	10,000,000 Ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար	67,000,000 »
1895 ի հասոյթք	25,000,000 »
1881 էն ի վեր Ընկերութիւնը իր ապահովագրեալներուն վճարած է մօտ	100,000 000 »

Ընկերութեան ջնիլ ի Կ. Պոլիս Ղալաթ'իա, Քարաքէօյ վրայ (Հին Մաքսատան թեղը)
Ընդհ. Գործակալութեան համար Գ. ՀԻՒՊՇԻՆՍ — ԹԷՕՏՈՐ ԲԷՐՈՆ

ՄՈՒՉՈՒԱԼ ԼԱՅՖ

ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ, ԱՇԽԱՐՀԻ ԷՆ ԿԱՐԵՒՈՐԸ
ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1842 ԻՆ Ի ՆԻՒ-ԵՈՐՔ
ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ' 1,314,000,000 ՖՐ. ՍՄԲՈՂՋՈՎԻՆ ՎՃՐ.
1897 ՏԱՐՒՈՅ ՀԱՍՈՅԹՔ 280,600,000 ՖՐԱՆՔ

Այժմու ապահովագրութեանց և ցիկանս ելեւմուտ 4 միլիառ 853 միլիոն ֆրանք
Ցանցուած (Նախաստեղութեան դրամագլուխ) 183.900,000 ֆր.

ՄՈՒՉՈՒԱԼ ԼԱՅՖ բաժնետէր չունենալով ապահովագրողները միայն կ'վայելեն թէ՛ ապահովագրութեան և թէ չահագործման բոլոր օգուտները։

Անփոփոխ եւ հաստատուն բաժիններ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՆԱԽԸ. — Ապահովագրութեան մուրհակ' ամբողջ կեանք ցմահու և ժամանակաւոր բաժիններով։ Մուրհակ' 5 0/0 պարտաթուղթ։ Մուրհակ' մասնակի եւ չարաունակական վճարումներու։ Մուրհակ խառն' ըստ կամս ամբողջ կեանք և չահ երաշխաւորելու։ Մուրհակ' ջոնտինիթ դրամագլուխով եւ շահով։ Զաւակներու օժտում։ Ցկեանս եկամուտ 10, 15, 17 և մինչեւ 18,39 0/0 եւ. եւ։

Ընդհ. Գործակալ — Գործակալութեան վարիչ
Հ. ՏԸ ԱՆՏՐԻԱ — ԱԼՊԸՐԹ ՄԷՕԼՀԱՒՁԷՆ
Պոլիս. Պօսթէ-Գարսը Իպլէք Պէյ խան

ԹԷ ՀԱՃՈՅՔ ԵՒ ԹԷ ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆ

Մոլար մարդիկ կան, որ ուրիշներուն մեծ ախորժակով ուտելը տեսնելով ա՛խ կ'քաշեն, և քանիներ, որ թէեւ սեղան կ'նստին, բայց իրենց ստամոքսէն վախնալով պատառ մը բան չկերած' տխուր տրտում ետ կը քաշուին։ Թշուառներն ինչպէս համարձակին ախորժակով ուտելու երբ սեղանէն մեկնելէ վերջ ստամոքսնին կ'թթուի. կ'այրին, կ'գցային (կենդրմէք) և կերածնին չկրնալով մարսել անտանելի նեղութիւններ կ'կրեն։ Այս անձինք եթէ ամէն ճաշէ առաջ Տէժարտէնի ալխօրհեալ գարեջուրէն 1—2 գաւաթ խմեն, թէ չա'տ կ'ախորժին և թէ առաջքուն ամէն հիւանդութիւններէ կ'փրկուին, ախորժակնին կ'բացուի, և կերածնին շուտով կ'մարսեն, ստամոքսնին չի թթուիր և ոչ ալ կ'պղտորի, քուներնին կ'կանոնաւորուի և արտաքոյ կարգի այժ կ'առանին։ Փափկաճաշակ անձանց և ստամոքսի ցաւ ունեցողներուն կ'յանձնարարուի որ փոխանակ խառնուրդ գարեջուրներով ստամոքսնին խանգարելու, Տէժարտէնի գարեջուրէն գործածեն, որ ստամոքսնին առողջ պիտի պահէ։ Այս գարեջուր «Լըջօթրէ տը Մալթ ֆրանսէ Տէժարտէն» անուամբ կ'ծախուի ամէն դեղարաններու, դեղագործաւաճառանոցներու և մեծ նպարավաճառանոցներու մէջ։ ՏԷԺԱՐՏԷՆ անունը չկրող շիշերը կեղծ են։ 13—7

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Լիվըրփուլ և Միջերկրականի միջեւ բանուկ շոգենաւեր

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Ամասիս	3500	Թիպս	2500
Թամսիս	3500	Մարէօթիս	2500
Մէնիւս	3500	Նէգդիս	2500
Անիւպիս	3000	Բերա	2250
Ապօր	3000	Օսիրիս	2250
Անօրիւս	3000	Սֆինքս	2000
Օսմանլի	3550	Կառնաք	1500
Ֆարօս	2750	Մէֆիէն	1500

Զէյտուն շոգ. Սեպտ. ի դէպ 3ին Լըվըրփուլէ հոս կ'հասնի ընդհանուր վաճառքով.
Դիմել առ Ճ. Վ. ՈՒԻԹՕԼ և ԸՆԿ.
Ուիթթօլ խան
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.
34. Ճէյմս Մոս. Ջէյմս վերաքաս

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Տարեկան 7 մէճտ. 6 ամս. 3½. 3 ամս. 2 Մ. Կ. Պոլսոյ համար 3 ամս. 36 ղրշ. Արտասահման 40 Ֆր. 6ամս 20, 3ամս. 10։ Թղթատարի ծախք մեր վրայ, բաց ի Բոսթ Լոքալէ։

Իւրաքանչիւր թերթին կ'ստորագրէ մի միայն ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆՆ
Ան որ կ'ուզղուին ամէն գրութիւնք
Խմբագրութեան ուղղուած նամակ և այլ գրութիւնք ետ չեն տրուիր։

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ' ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ», ՕՐԱԳՐՈՅ
Կ. Պոլիս, Ն° 23, 25, Պապը Ալի ճատտէսի

ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի (25)

ՔԱՍԻՄ

ՎՐԷԺԽՆԴԻՐԸ

ՎԷՊ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Ե.

Սալթեմաններու երեկոյթը մեծ զարկ տուաւ Մրայօնեանի հռչակին. հրաւիրեալները, մայրաքաղաքիս ամփոփութեան համեմատ, քիչ մը չափազանց փայլերով նկարագրած էին երիտասարդն' իրենց ազգականներուն, որք չէին թերացած նոյնպէս, իրենց բաժնին ինկած յաւելումներով, անոր պատմութիւնն ընել դրացիներու։ Այս վերջիններն ալ երրորդ յաւելումով մը ճոխացուցած էին. և այսպէս' երեկոյթէն քանի մ'օր վերջ, այլեւս ընտանիք մը չկար Պոլսոյ մէջ, որ չգիտնար Մրայօնեանի անունն, ու հիացումով լսած չըլլար անոր վիպական կեանքին այլեւայլ մանրամասնութիւնները։ Մինչեւ իսկ ժողովրդեան երրորդ դասակարգին պատկանող կիներ, ընաւ հայ-լուսով չգրաւող արհեստաւորներ, կեանքէ քաշուած ծերունիներ, ամենքն ալ լսած էին Բերա Բալասի հերոսին հռչակն ու անոր անսպառ գանձերուն պատմութիւնը։

Այս առթիւ, Բերա Բալասու ախտաւորի մ'էր դարձած բազմաթիւ անձանց որոնք հարիւրաւոր ձեւեւրու տակ կ'թախանձէին երիտասարդ դրամատէրն, իրենց ձեռք կարկառելու եւ օգնութիւն մը մատուցանելու։ Հիւրանոցին դռնապաններն այլ եւս վարժուած էին լարցակներով նամակներ ընդունելու Պ. Սուրէն Մրայօնեանի հասցէին, եւ երբ նրհար դէմքով, մաշած տաբատով, իւղոտած օձիքներով մէկը տեսնէին դրան առջեւ, որ առանց ներս մտնել համարձակելու, վեր վար կ'ալքտար, անմիջապէս մտանեիչ կ'ընէին զայն, իբրու ականջին փսփսալով։

—Ահաւասիկ նոր նամակ մ'ալ։

Մրայօնեան' զգացման առաջին թափով, բարեմտութիւն ունեցաւ անոնցմէ մէկ քանին կարդալու և զարմացաւ մեծ մարդոց միամտութեանը վրայ։ Հին ձեւ տառերով գրուած նամակ մը, հետեւեալ կերպով կ'սկսէր։

«Ցարդոյապատիւ Տեառնդ գթածի, մասյմը ի համբոյր գարշապարացն։

«Ոչինչ զանխուլ են ի ձէնջ, զոր կրեմքս և տառապիմքս, վիշտք եւ թախծութիւնք, ի մէջ տառապեալ և աղցաւոր աշխարհիս։ Եւ ո՞վ իցէ մարդ, որ կեցցէ և մի ըմպիցէ ի բաժակէն դառնութեան. այլ ուրոյն են վիշտք և ուրոյն դառնութիւնք. եւ ի մահկանացուաց են որ դհաց աւուրն առաջի ունին եւ են որ զմեծափարթամութենէ և զընչից խորհին յամենայն ժամ։ Արդ' զի՞նչ ասացից եւ զի՞նչ խնդրեցից, քանզի Գերյարգութիւն ձեր գիտէ զպէտս մեր և զկարիս, առաւել քան զոր խնդրեմք եւ իմանամք. և յայն մեր 'ի ձեզ է. զի ի մերայնոցս խոստեալ է այժմ զրոցս բարբառ և ոչ ոք կամի քաջալեր կալ առս զարգացման և յառաջ վարելոյն նախնի դպրութեան։ Արդ երեսանկեալ խնդրեմք ի քէնՏէր, հաճեսցի ք ի ձերոյդ առատաձեռն ողորմութեանց, չնորհել մեզ դէթ գումարս յետնից լիրայից, ոչ ի պէտս խաղամոլութեան և ի պատճառս չայլութեան. այլ զի այնու փառաւորեսցի դրոցս բարբառ։ Եւ քեզ փառք ամէն։»

Խեղճ երիտասարդը չուարած մնացած էր. արդեօք ի՞նչ ըսել կուզէր նամակագիր պատուելին. ամէն պարագայի մէջ, հարկաւ նպաստ մ'ունէր այս նամակը գրելով, բայց խրնդիրը նամակին պարունակութիւնն հասկնալն էր, ուստի առաջինը մէկդի դնելով, պատահաբար ուրիշ մը բացաւ եւ այս անգամ զարմանքը կրկնապատկեցաւ։

Երկրորդ նամակն հետեւեալն էր.

«Անմոռանալի պարո՛ն.

«Երանով հինգ տարի է որ Պոլսոյ մէջ եմ եղել, ու չյաջողեց ինձ, առանց որ էլ մեծ ծախսեր անելու, մէկ կոպէկ աւելցրել գրպանումս. ախր չեմ հասկանում, ի՞նչ անելու պէտք եմ, քարվանսարայների քիւնձուրուձախումը. կը փչրեմ էս գրիչին ու բրիչ կը բռնեմ ձեռքումս։ Սրանից յետոյ, թէկուզ առատ փող էլ չահեմ, չեմ կամենում վախցրած երեխի նման թագ կենալ էս հօսհօսների չարքումը։ Գերմանիայում չեն եղել, Շվայցարիան չեն տեսել, մանկավարժութիւն չեն ունենել. ու հենց որ մատնացոյց են անում իրենց սխալներին, դիւրեկան չէ գալիս և ոչ միմին։ Դպրոցներումը' ժամերով' հանաք ու կալաձիով են զպաղում, առանց մի որոշ միտք յայտնած լինելու. ճշմարիտ ասած' մեզանում, էսպէս տարտամ պան խօսողին յայտնի կրող լինի կամ պրոֆէսօր, պէտք վար առած, պղտուում են «լո՛ր, զանկա ես տանում»։ Ինքն չեմ հեռաքըրքըրում թէ, ո՞վ քերի հետ պատիւ ունեմ թղթակցել, Պոլսոյ զէվզէկներին նման չեմ կարող, ինչպէս ասած, պօլէթիկա անել, ձեր սարուկը դառնալ, նրա համար որ, փող եմ խնդրում ձեզանից. դա մի հասարակական պարտականութիւն է, որը անելով ձեր պարտքը կատարած պիտի լինիք, ուրիշ ոչինչ։ Ի՞նչ արած, ախր վերադառնալու եմ էս արտասահմանից, դու կ'ասես, ո՞վ քեր թողել են քոյ տեքերին, ըղորդն ասած և ոչ մի բան արդէնք չէ դառնում ինձ, բացի առատ փողերից։ Իմ բնական թաղին եկեղեցու կապալառուին դիմեցի, եկեղեցուց փոքր ինչ օգնութիւն ստանալու համար. դա մի վատ մարդ է, մերժեց իմ խնդիրքին. հողել եմ գլխիս, թքել եմ վրան, էլի հայերէն իսկ չէ հասկանում խօ. ապուշը պահանջում է որ, դա ոչինչ դումարի փոխարէն փէշերին համբուրեմ, ես համբո՞ւր եմ խօմ. խարա՞զ եմ, կինտօ՞ եմ, թէ կրթութիւնի մչակ։ Ինձ կ'սաէ «վարժապե՛տ, չինուի փարա եօխ», «նասո՛ւլ եօխ, նէ զաման սան խըբըըղլաճաճախսըն վար» ասացի ու չխապա դըլխում հեռացայ։ Ի վերջոյ խնդրում եմ ձեզանից, պարո՛ն. մի յապաղիք հասցնել ինձ, ոչ պակաս քան յիսուն հատ պօլսէճիքէրիալ. ես հարստութիւնի չեմ ցանկանում, կամենում եմ ճամբորդել միայն, դրամը իմ աչքումս ոչինչ նշանակութիւն չունէ։»

Մրայօնեան' իբրու յաջորդող այս տարօրինակ գրութիւնները կարդալով, բոլորովին նոր մթնոլորտի մը մէջ կ'փոխանցուէր. թէեւ ոչ գրաբարն և ոչ ալ արեւելեան հայոց լեզուն կատարելապէս կրնար հասկնալ, սակայն անոնցմէ խարխափելով հանած իմաստներէն կ'հետեւցնէր որ դրամ կ'ուզէին։ Բայց միթէ միւսնե՞րն ալ այս կարգի գրութիւններ էին։ Իբրեւ վաճառական' սովորութիւն ունէր իրեն ուղղուած ամէն նամակ կարդալու և անոնց ալ պատասխանելու, բայց քանի օրէ ի վեր այնչափ նամակներ կ'տեղային հասցէին, որ եթէ նորոգէ ժամանակը զանոնք կարդալու և իւրաքանչիւրին պատասխանելու յատկացնէր, հազիւ կրնար գլուխ ելլել։

Հիմայ կ'բաղդատէր, երեկոյթին մէջ չայլուած հարստութիւնը, ճոխութիւնը, փափկութիւնն ու վեհութիւնն այս ցնոււ նամակներուն հետ, որք ճշմարտապէս կ'պարզէին կեանքին միւս երեսն ու կ'ցուցնէին հակապատկերը' քանի մ'օր առաջ տեսած զուարթ ընկերութեան։

Երիտասարդ դրամատէրը, թէեւ յուսահատ այլեւս կարեւոր պարունակութիւն ունեցող նամակ մը կարդալէ, սակայն մէկ օրուան մէջ չկրնալով չեղել իր ընդհանուր սովորութեն, երրորդ պահարան մ'եւս պատռեց ու դէմքի զարմացական արտայայտութիւններով հետեւեալ տողերը կարդաց.

«Մրայօնենց վերապայծառական Մըդտէս Սուրէն պէկին ունիմ տէր ի սրտէ։

«Մէր իմ Սուրէն պէկ,

«Ցայտ լիցի իւր ծառականս հէր իչքան իւր հրամանի հնուռ. հետ մալիմաթ չեմ կալլեր իսէ տէ, Աստծու տուիկ ողորմութիւնովը, տասը տարիէ միթէճավուղի Ըսամթալու տէօշէմէները տէտրիկին կանի'. անձախ էնճամ իլ քէլամ, հալա քանի մը քէս բստակի մալիք չկրնալ ըլլալիս միւճիպէօվը, Դաւիթին պէս, ի քեզ Տէր յուսացային պոչը բռներ կու պէքլէեմ։ Էֆէնտըմ, ան է իւր սա ճամբուն ծաւն ու պոչը չկյտի գտնամ Բաէ, վաղ անցանք, Ըստմպօլցի պարով աչխին մ'առնիմ, հէլալէթ հետը պօլէկ փարայ մը կը բերէին մուճիպէօվը, վասակեցանք խըլըմաղ կնիքտօշը պօղաղը լեցուցինք իսէ տէ։ Նէ Ֆինասըպէթ էֆէնտըմ, «մանչ ծնօղ աղջիկը տուրսուցինն չեն տար»ին մուճիպէօվը, մինպահաթ մանտամաի մը երեւ տեսնելու յայսւսս չեղանք. էվ հիմայուկէկս, Սօղօմօն Իմաստունին պէս դարձօ զերեստ քնյ սա իս կ'բանիք եւ էօֆ կը քաշինք։

Ծ-բ.